

”Biblioteken ska vara öppna, demokratiska rum”

**En diskursanalytisk studie av debatten kring Drag
Story Hour på Kalmar stadsbibliotek 2022.**

Av: Amanda Haraldsson

Handledare: Sonja Fagerholm Gullberg

Examinator: Zakayo Kjellström

Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtalsstudier

Kandidat/Magisteruppsats 15 hp

Biblioteks- och informationsvetenskap | Vårterminen 2025

Bibliotekarieprogrammet

Författare/Author

Amanda Haraldsson

Svensk titel

"Biblioteken ska vara öppna, demokratiska rum": En diskursanalytisk studie av debatten kring Drag Story Hour på Kalmar stadsbibliotek 2022.

English Title

"Libraries should be open, democratic rooms": A discourse analytical study of the debate surrounding Drag Story Hour at Kalmar city library 2022.

Handledare/Supervisor

Sonja Gullberg Fagerholm

Abstract

The purpose of this thesis is to examine how the library is depicted in the debate that arose in the fall of 2022 surrounding Drag Story Hour at Kalmar City Library. Using Carol Bacchi's discourse analytical approach, "What's the problem represented to be?" – which serves as both the theoretical framework and analytical method of this thesis – a selection of articles from Swedish media coverage is analyzed to reveal the problem representations, assumptions, and belief systems underlying the statements expressed in the debate. The analysis identifies two dominant problem representations: one that constructs children's exposure to LGBTQ+ representations and content as the core "problem", and one that frames political interference in library programming as the main "problem." The empirical material also reveals two conflicting depictions of the library in the debate: one depiction of the library as a potentially threatening, ideologizing environment – particularly in relation to children – justifying political control over its programming, and one that depicts the library as a democratic institution where professional autonomy, freedom of expression, and inclusivity are central values. The thesis concludes that this cultural debate reflects a broader ideological shift in Swedish cultural policy, where previously uncontested democratic principles – such as the public library's role as a democratic public sphere and the principle of arm's length distance – are increasingly being questioned.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur biblioteket framställs i den debatt som uppstod kring Drag Story Hour på Kalmar stadsbibliotek hösten 2022. Med hjälp av Carol Bacchis diskursanalytiska ansats "What's the problem represented to be?" – som fungerar både som denna uppsats teoretiskt ramverk och analysmetod – analyseras ett urval artiklar från svensk medierapportering för att synliggöra vilka underliggande problemrepresentationer, antaganden och föreställningar som ligger bakom utsagorna i debatten. Analysen identifierar två problemrepresentationer: en som konstruerar barns exponering för normöverskridande uttryck som själva "problemet", och en som ser politikens otillbörliga påverkan på biblioteksverksamheten som "problemet". Ur det empiriska materialet träder även två motstridiga framställningar av biblioteket fram: en framställning av biblioteket som en potentiellt hotande ideologiserande miljö – särskilt i relation till barn – vilket motiverar politisk kontroll över bibliotekets programverksamhet, och en framställning av biblioteket som ett demokratiskt rum där professionell autonomi, yttrandefrihet och inkludering utgör centrala värden. Uppsatsen drar slutsatsen att denna kulturdebatt speglar en större ideologisk förskjutning inom svensk kulturpolitik, där tidigare självklara demokratiska principer – så som folkbibliotekets roll som demokratisk mötesplats och principen om armlängds avstånd – i allt högre grad ifrågasätts.

Ämnesord

folkbibliotek, drag story hour, diskursanalys, kulturdebatt, bibliotekarier

Key words

public libraries, drag story hour, discourse analysis, cultural debate, librarians

Innehållsförteckning

Kapitel 1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	2
1.2 Problemdiskussion.....	3
1.3 Syfte och frågeställningar.....	4
1.4 Avgränsningar och särskild hänsyn	5
1.5 Begreppsdefinitioner	5
1.6 Genomförandet och disposition.....	6
Kapitel 2. Tidigare forskning.....	7
2.1 Folkbibliotekets samhällseliga roll	7
2.2 Folkbiblioteket i den svenska politiska samtiden.....	9
2.3 Drag Story Hour i biblioteksmiljö.....	10
2.4 Sammanfattning.....	12
Kapitel 3. Teori.....	13
3.1 Carol Bacchis ”What’s the problem represented to be?”	13
Kapitel 4. Metod.....	16
4.1 Insamlingsmetod	16
4.2 Presentation av material	17
4.3 Analysmetod.....	18
4.3.1 Kvalitativ forskning	19
4.3.2 WPR-analys	19
Kapitel 5. Resultat	22
5.1 Det oskyldiga barnet.....	22
5.2 Nyttjandet av skattemedel	23
5.3 Principen om armlängds avstånd.....	24
5.4 Biblioteket som grund för den fria demokratin	26
5.5 Sammanfattning.....	27
Kapitel 6. Analys	29
6.1 Vad är ”problemet” representerat att vara?.....	29
6.2 Vilka antaganden eller förutfattade meningar ligger till grund för representationen av ”problemet”?	30
6.3 Vad lämnas oproblematiserat i problemrepresentationen? Vilka tystnader identifieras?	33
6.4 Sammanfattning.....	34
Kapitel 7. Diskussion och slutsatser	36
7.1 Diskussion	36
7.2 Slutsatser	38
7.3 Metodkritik.....	40
7.4 Framtida forskning	40
Käll- och litteraturförteckning	42

Kapitel 1. Inledning

I oktober 2022 ställer kommunpolitikern Jonathan Sager från Sverigedemokraterna (SD) en fråga inför ett sammanträde i Kalmar kommunfullmäktige om hur man avser att agera för att stoppa det ”motbjudande” evenemang som snart ska hållas på stadens stadsbibliotek (F. Nilsson 2022a). Det motbjudande evenemanget i fråga avser Drag Story Hour; en sagostund med dragartister som syftar till att väcka läslust och främja mångfald bland barn (Drag Story Hour u.å). Ordförande i kultur och fritidsnämnden, socialdemokraten Maia Dahlberg, försvarar biblioteksevenemanget och avvisar under sammanträdet SD:s krav om att ställa in evenemanget med hänvisning till kommunens biblioteksplan (S. Carlsson 2022) samt dess policy för HBTQ+-frågor och tillhörande handlingsplaner (F. Nilsson 2022a). Debatten växer sig snabbt nationell, med inlägg från kulturpersonligheter, politiker, fackrepresentanter och journalister. Samtidigt som liknande evenemang runtom i landet snart möts av motsvarande kritik och påtryckningar, vilket i vissa fall leder till att programpunkter ställs in (Sisask 2023; Clemens 2022), eller genomförs med förstärkt säkerhet (Fritze 2022).

Mot bakgrund av de senaste årens högnationalistiska strömningar har folkbiblioteket i allt högre grad kommit att fungera som arena för ideologiska konflikter mellan den radikala högern och dess motståndare (Harding 2022). I USA är antalet försök att förbjuda böcker – så kallad ”book banning” – högre än någonsin, där det vanligaste skälet som uppges till att böcker ifrågasätts är på grund av HBTQ+-innehåll (Clark-Hunt & Creel 2023). Även i Sverige har försök att begränsa tillgången till böcker med HBTQ+-teman förekommit, där exempelvis utlån av boken *Gender Queer* nyligen begränsades av en 4–9-skola i Norrköping efter klagomål från vårdnadshavare (Röshammar 2025).

En studie från 2023 visade att flera folkbibliotekarier i södra Sverige hade utsatts för kritik, hot eller politiska påtryckningar, bland annat som en följd av biblioteksaktiviteter med HBTQ+-tema (Carlsson et al. 2023). Samma år publicerade fackförbundet DIK en rapport där var fjärde folkbibliotekarie som deltagit i undersökningen uppgav att de under de senaste två åren utsatts för påtryckningar från politiker eller privatpersoner i form av ”befallande eller hotfull kontakt” (s. 22–23), i syfte att påverka bibliotekets verksamhet eller bokbestånd. Samtidigt fastslår bibliotekslagen (SFS 2013:801) att biblioteken ska ägna ”särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar” (SFS 2013:801, 8 §) genom att bland annat ”erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar” (ibid.), samt att ”biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla” (SFS 2013:801, 2 §) och att ”biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning” (ibid.).

Som blivande bibliotekarie – men även för bibliotekarieyrket i stort – kan det vara både relevant och av stort intresse att undersöka hur biblioteket framställs i debatter som denna. Genom att undersöka hur olika aktörer uttalar sig i debatten kan en möjlig förståelse växa fram om hur biblioteket konstrueras i det offentliga samtalet och, i förlängningen, vad detta kan säga om hur biblioteket uppfattas i vår samtid samt vilken roll den tillskrivs. En sådan reflektion, i tider som

dessa, vill den här uppsatsförfattaren påstå vara av stort värde – inte bara för en blivande bibliotekarie, utan även för professionen och forskningsfältet som helhet.

1.1 Bakgrund

I detta avsnitt ges en kortfattad, övergripande introduktion till uppsatsen två centrala ämnen: det svenska folkbiblioteket och sagostunds-evenemanget Drag Story Hour. Genom att ge en redogörelse för folkbibliotekets historiska bakgrund och dess nuvarande uppdrag enligt bibliotekslagen, samt beskriva vad Drag Story Hour är och hur det har etablerats som verksamhet i Sverige, ämnas lägga en grund för förståelsen av den debatt som kommer analyseras i uppsatsen.

1.1.1a Folkbiblioteket

Folkbiblioteket är en offentligt finansierad verksamhet som i regel drivs i kommunal regi, men det finns även folkbibliotek som förvaltas av privata aktörer genom entreprenadavtal, stiftelser eller föreningar (Svensk biblioteks förening u.å.). Ur ett historiskt perspektiv etablerades folkbiblioteket i början av 1900-talet med syfte att främja den allmänna folkbildningen genom att ge allmänheten tillgång till god kvalitetslitteratur (Frenander 2012; Sundeen 2022). Med tiden har folkbibliotekets uppdrag utökats och omfattar numera även digital informationsförmedling genom exempelvis; användning av datorer, surfplattor och dylikt. Förutom att erbjuda tillgång till digitala resurser arrangerar i regel folkbibliotek även en mängd aktiviteter såsom; språkcaféer, föreläsningar och workshops mm.

Folkbiblioteket omfattas av den svenska bibliotekslagen som antogs 2013. Bibliotekslagen är en ramlag vilket innebär att den ställer upp övergripande principer och riktlinjer för – i detta fall – biblioteksväsendet, men reglerar inte i detalj hur ramen ska följas. Bibliotekslagen 2§ slår fast att:

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.” (SFS 2013:801)

Vidare förkunnar bibliotekslagens 8§ att:

”Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.” (SFS 2013:801)

1.1.1b Drag Story Hour

Drag Story Hour (i denna uppsats ibland förkortad till DSH) är en ideell verksamhet som startades 2015 i San Francisco av författaren Michelle Tea. Initiativet går ut på att dragartister läser sagor för barn på bibliotek – ett koncept som växt sig global med lokala förgreningar runt om i världen. Enligt organisationens officiella hemsida syftar DSH till att hylla berättandets kraft genom drag

som konstform, samtidigt som acceptans, mångfald och rätten till självuttryck önskas främjas genom deras normkreativa sagostunder (Drag Story Hour u.å).

I Sverige drivs initiativet Drag Queen Story Hour Sweden (DQSH) av två dragartister verksamma i Malmö, men det finns även andra dragartister runt om i landet som engagerar sig i liknande verksamheter (Levande Kulturarv 2023). Ett exempel är teatersällskapet *Bland Drakar och Dragqueens*, som framför sagostunder, teater och musikalerna på bibliotek, skolor och kulturhus. På sin hemsida skriver sällskapet att syftet med deras sagostunder är att främja barns läslust och motverka utanförskap. Sagostunderna beskrivs som interaktiva och lekfulla upplevelser där klassiska sagor tolkas på nytt, och barnen uppmuntras att delta aktivt samt ge uttryck för sin egen fantasi (Bland Drakar och Dragqueens u.å).

1.2 Problemdiskussion

Folkbibliotekets roll i det svenska samhället har genomgått betydande förändringar under det senaste seklet. Ursprungligen en institution med huvudsaklig inriktning på litteraturförmedling och kulturbevarande, har folkbibliotekets uppdraget successivt vidgats till att även omfatta digital delaktighet genom att erbjuda tillgång till informationsteknik samt att främja demokratiska värden som yttrandefrihet och allas rätt till det offentliga rummet. Denna uppdragsbreddning kan bland annat ses i den nuvarande bibliotekslagen (SFS 2013:801), där bibliotekens demokratiska roll betonas tydligare än i den tidigare lagen från 1996 (SFS 1996:1596).

Parallellt med denna uppdragsbreddning finns det forskning som visar att allmänhetens föreställningar om bibliotekets funktion inte riktigt tycks ha hängt med i denna utveckling. Hedemarks (2009, 2018) analyser av svenska biblioteksdebatter över tid visar hur bibliotekets vidgade uppdrag väckt visst motstånd, inte minst när dess roll som mötesplats eller arbete med kulturell mångfald aktualiserats. Detta bekräftas också i Audunson et al. (2019) studie som visar hur låntagare i större utsträckning fortsatt värderar traditionella bibliotekstjänster högst, medan bibliotekets sociala och demokratiska uppdrag ges lägre prioritet. Denna diskrepans mellan bibliotekets uppdragsutveckling och allmänhetens föreställningar återspeglas dock inte entydigt i forskningen, det finns nämligen samtidigt en växande forskningskorpus som lyfter bibliotekets roll som inkluderande mötesplats och offentlig sfär. I denna forskning återfinns studier som visar att biblioteket kan fungera som en plats där olika grupper möts, deltar och interagerar över sociala och kulturella gränser (Aabø et al. 2010; Audunson et al. 2011; Aabø & Audunson 2012; Chen & Ke 2017; Pilerot & Lindberg 2018; Appleton & Hall 2023), där i synnerhet marginaliserade grupper har visat sig använda biblioteket i högre grad som socialt nav (Aabø et al. 2010; Pilerot & Lindberg 2018).

Det är också i denna spänning mellan uppdrag och föreställning som biblioteken kommit att bli en arena för ideologiska konflikter. I en svensk kontext har detta undersökts på senare år bland annat genom ett forskningsprojekt som pågick under 2021–2023 som fokuserade på bibliotekariers upplevda erfarenheter av att arbeta på folkbibliotek under den pågående politiska utvecklingen i Sverige (se ex. Carlsson et al. 2022; Carlsson et al. 2023). Projektet resulterade i en rad publicerade studier som forskningsförfattarna sammantaget menar visar på ett behov av nya samtal om bibliotekariers yrkesroll och hur demokrati bör förstås i bibliotekens praktiska arbete

(Hanell et al. 2025). Bland projektstudierna påvisas hur bibliotekarier allt oftare behövt hantera obehörig politisk påverkan, särskilt i kommuner där högerradikala partier som Sverigedemokraterna har större inflytande (Hanell et al. 2024). Aktiviteter som Pride-veckor eller sagostunder på andra språk har i flera fall mötts av kritik, hot och politiska påtryckningar, vilket i vissa fall har lett till självrensning bland bibliotekspersonal och inom verksamheten.

Drag Story Hour (DSH) är ett exempel som både inom Sverige och internationellt väckt starka reaktioner och blivit en symbolisk ideologisk konfliktpunkt. Forskningen kring DSH har främst skett i USA och fokuserat på genomförandet av evenemangen, bibliotekspersonalens upplevelser eller evenemangens reaktioner (se ex. Stone 2019; Barriage et al 2021; Anderson 2024). I en svensk kontext har Engström et al. (2024) analyserat de debatter som uppstått kring Drag Story Hour-evenemang på svenska folkbibliotek. Studien fokuserade främst på hur de kritiska rösterna konstruerade det ”läsande barnet” i debatten, där resultaten visade att barnet framställdes som ett sårbart objekt i behov av skydd och evenemangen med dragartister framställdes som ett hot (Engström et al. 2024).

Trots att flera studier har undersökt folkbibliotekets samhällliga funktion, dess roll som demokratisk mötesplats och de konflikter som kan uppstå kring bibliotekets verksamhet, kvarstår ett forskningsglapp vad gäller analyser av hur biblioteket framställs i svenska kulturdebatter under senare år. Hedemarks senaste analys ligger nu några år tillbaka i tiden, och även om Engström et al. undersökt debatterna kring Drag Story Hour, fokuserade deras analys främst på det ”läsande barnet”, snarare än på hur själva biblioteket framställdes i debatten. Mot bakgrund av denna tidigare forskning och kontext söker denna uppsats besvara hur biblioteket framställs i debatten kring Drag Story Hour på Kalmar stadsbibliotek; vilka föreställningar om biblioteket som dominerar, vilka som marginaliseras, och hur dessa föreställningar hänger samman med bredare ideologiska motsättningar. Studien bidrar med kunskap om hur bibliotekets samhällliga funktion konstrueras i en tid där kulturinstitutioners självständighet ifrågasätts, vilket gör studien särskilt relevant för forskningsfält inom biblioteks- och informationsvetenskap.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utifrån den svenska medierapporteringen undersöka hur biblioteket framställs i debatten om Drag Story Hour. Detta görs genom en närläsning av det empiriska materialet och analyseras med hjälp av Carol Bacchis diskursanalytiska ansats ”What’s The Problem Represented To Be?” (WPR). Uppsatsen vägleds av följande frågeställningar:

1. Hur framställs biblioteket i debatten?
2. Vilka röster får utrymme i materialet, och vilka likheter samt skillnader kan identifieras i deras beskrivningar och framställningar?
3. Hur kan detta förstås utifrån Bacchis diskursanalytiska WPR-analys?

1.4 Avgränsningar och särskild hänsyn

I denna studie har särskilda avgränsningar gjorts, både metodologiskt och etiskt. En viktig begränsning gäller att inga uttalanden från de dragartister som deltog i evenemanget har inkluderats i det empiriska materialet. Detta är ett medvetet val, grundat i en omsorg om de personer som redan befinner sig i en utsatt position i det offentliga samtalet. Dragartisterna har i flera fall själva avböjt att offentligt kommentera i debatten, och där uttalanden förekommit har dessa varit kortfattade – vilket tolkas som en vilja att stå utanför den offentliga diskussionen; något som har respekterats i denna uppsats.

Vidare har uppsatsens studie avgränsats till att enbart analysera artiklar. Inlägg i sociala medier, bloggar, radioinslag eller andra medieformer har inte inkluderats i materialet, vilket innebär att vissa röster och perspektiv kan ha utelämnats. Detta är ett metodologiskt val som gjorts för att möjliggöra en hanterlig och fokuserad analys av hur biblioteket framställs i den skrivna medierapporteringen, men som samtidigt innebär att resultaten inte kan göra anspråk på att vara heltäckande för hela debattlandskapet. Syftet med uppsatsen är inte att presentera en fullständig kartläggning av alla perspektiv eller att fånga varje röst som uttalat sig i frågan, istället analyseras ett avgränsat urval av medierapportering utifrån ett diskursanalytiskt perspektiv. Uppsatsen ska därför förstås som en tolkning av ett utsnitt ur en större samhällelig diskussion, snarare än som en totalbild av debatten kring Drag Story Hour.

1.5 Begreppsdefinitioner

Drag

I denna uppsats används och förstås begreppet drag som en visuell och performativ konstform som ofta innefattar användning av smink, kläder, kroppsspråk, dans eller andra uttryck. Genom dragframträdanden gestaltar artister olika karaktärer eller stiliserade könsuttryck på ett sceniskt sätt, ofta inom ramen för teater, underhållning eller berättande. Formen är mångfacetterad och kan anta olika uttryck beroende på sammanhang, syfte och publik. En artist i traditionellt feminint kodat drag kallas ofta *drag queen*, medan en i traditionellt maskulint kodat drag kallas ofta *drag king*.

HBTQ+

HBTQ+ är den samlingsbeteckning som denna uppsats använder för att beskriva personer vars sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck skiljer sig från heteronormen och den binära könsuppfattningen. Akronymen står för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera, där plustecknet + inkluderar andra identiteter och uttryck som exempelvis intersexpersoner, ickebinära och asexuella.

Normöverskridande

Normöverskridande syftar i denna uppsats på uttryck, praktiker eller identiteter som avviker från samhällets etablerade normer – det vill säga de ofta oskrivna regler och förväntningar som formar

vad som anses vara ”normalt” eller generellt socialt accepterat inom ramen för exempelvis klädstil, kön, sexualitet, familjekonstellationer, mm. Att något är normöverskridande behöver inte innebära att något är ovanligt eller ”fel”, utan endast att det utmanar det dominerande normativa sättet att tänka kring vad som är socialt godtagbart eller önskvärt inom den rådande kulturen.

Principen om armlängds avstånd

Principen om armlängds avstånd är ett inbyggt förhållningssätt inom svensk kulturpolitik som syftar till att säkerställa konstnärlig frihet och självständighet från politisk styrning för verksamheter inom kultursektorn såsom: bibliotek, museum, teatrar och dylikt. Principen innebär att politiker och beslutfattare fastställer övergripande mål och tilldelar resurser för verksamheterna men ingriper inte i verksamheternas konstnärliga innehåll eller de anställdas professionella bedömningar (Sveriges kommuner och regioner 2023).

1.6 Genomförandet och disposition

I denna uppsats undersöks hur biblioteket framställs i debatten som uppstod kring Drag Story Hour på Kalmar stadsbibliotek 2022. Uppsatsen undersökande arbete görs genom en närläsning av ett antal utvalda artiklar från svensk medierapportering och analyseras med hjälp av Carol Bacchis diskursanalytiska ansats ”What’s the problem represented to be?”, vilket fungerar som både uppsatsens teoretiska ramverk och analysmetod. Ansatsen har valts då den både fungerar till att belysa vilka underliggande antaganden och problemrepresentationer som ligger bakom utsagorna i debatten samt vad som lämnas oproblematiserat. Med den valda analysmetoden kan det implicita göras explicit – något ytterst hjälpsamt vid ett textanalyserande arbete.

Uppsatsen är uppbyggd ser ut som följande: i nästkommande kapitel, kapitel två, ges en genomgång av tidigare forskning som är relevant för uppsatsens forskningsområde. I kapitel tre presenteras uppsatsens teoretiska ramverk vilket utgörs av Carol Bacchis diskursanalytiska ansats ”What’s the problem represented to be?”. Kapitel fyra behandlar metod och material, där uppsatsens empiriska material presenteras och en mer ingående förklaring av Bacchis analysmetod samt hur den kommer att brukas i uppsatsen ges. I kapitel fem redogörs för uppsatsens resultat genom fyra tematiseringar samt ett avslutande sammanfattande avsnitt. Kapitel sex utgör uppsatsens analys, där resultatet analyseras med hjälp av tre frågor från Carol Bacchis ”What’s the problem represented to be?”, medan uppsatsens sista kapitel för en diskussion kring uppsatsens analys och resultat i relation till tidigare forskning innan en summering tar vid. Avslutningsvis diskuteras metodkritik och förslag till framtida forskning.

Kapitel 2. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras ett urval av tidigare forskning som är relevant för uppsatsens forskningsområde. Inledningsvis behandlas forskning kring folkbibliotekets samhällsroll, med fokus på relationen mellan bibliotekets formella uppdrag och allmänhetens föreställningar om dess funktion. Avsnittet lyfter även fram forskning som undersökt folkbibliotek som mötesplats, där folkbibliotekets sociala funktion tas upp. Därefter följer ett avsnitt om folkbiblioteket i det svenska samtida politiska landskapet som belyser hur bibliotekens verksamhet påverkats av förändrade kulturpolitiska förutsättningar. Kapitlets tredje avsnitt behandlar forskning om Drag Story Hour (DSH) i biblioteksmiljö och redovisar studier som undersökt bibliotekspersonalens erfarenheter, reaktioner som uppstått i samband med DSH-evenemang, samt hur evenemangen kommit att bli föremål för ideologiska motsättningar i både svensk och internationell kontext. Kapitlets avslutande avsnitt fungerar till att sammanfatta den tidigare forskningen, identifiera de teman särskilt värdefulla för uppsatsen samt vilka kunskapsluckor uppsatsen ämnar fylla.

2.1 Folkbibliotekets samhällsroll

Under det senaste seklet har folkbibliotekets uppdrag breddats och omfattar idag inte enbart tillgång till litteratur, utan även främjandet av informationssökning och digital delaktighet (Frenander 2012; Michnik 2022). Trots dessa förändringar inom biblioteksverksamheten är det dock inte självklart att allmänhetens egna föreställningar om folkbibliotekets roll hunnit förändras i samma takt. Då Michnik (2018) undersökte hur folkbibliotekets roll påverkas av digitaliseringens effekter visade resultaten att dessa förändringar kan innebära både risker och möjligheter för institutionens ställning i samhället. När bibliotekets aktiviteter och tjänster förändras, omformas eller försvinner, omdefinieras också villkoren för dess legitimitet. Om det uppstår en skillnad mellan vad biblioteken faktiskt erbjuder och vad externa aktörer – som exempelvis beslutsfattare eller besökare – förväntar sig att de ska erbjuda, kan detta undergräva bibliotekets trovärdighet. Däremot stärks legitimiteten om verksamheten upplevs som relevant och i linje med dessa förväntningar.

I en historisk kontext visade resultaten från Hedemarks diskursanalys av biblioteksdebatter under åren 1970–2006 på en "... stark polarisering av olika föreställningar om folkbibliotekets uppdrag och verksamhet" (Hedemark 2009, s. 154). Samtliga av de analyserade biblioteksdebatterna kunde i stor utsträckning sägas kretsa kring spänningen mellan förändring och bevarande i synen på bibliotekets roll. Återkommande teman i debatterna rörde frågor om verksamhetens inriktning, medieutbud och biblioteksbestånd. Denna spänning framträdde särskilt tydligt i den så kallade *bokliga diskursen*, som identifierades i samtliga årtionden och i flertalet av de analyserade debatterna. Inom denna diskurs framställdes folkbiblioteket främst som en litterär och kulturbevarande institution, vars legitimitet vilar på dess roll som förmedlare av litteratur och förvaltare av kulturarv. Här urskiljs en diskrepans mellan den policyformulerade bilden av bibliotekets samhällsroll så som den formuleras i styrdokument och bibliotekslagen, och den mer

traditionella uppfattning som en stor del av allmänheten tycks hålla fast vid. Denna diskrepans förstärktes ytterligare i Hedemarks (2018) analys av tre biblioteksdebatter mellan åren 2007–2017, där en genomgående kritisk hållning uttrycktes från debattens aktörer mot den förändring som folkbiblioteket upplevdes ha genomgått under de senaste decennierna. I den första debatten riktades kritik mot en upplevd kommersialisering och minskat fokus på böcker. Den andra debatten betonade idealet om biblioteket som en bevarandeinstitution där gallring av äldre material sågs som ett avsteg från det grundläggande uppdraget. Den tredje debatten problematiserade bibliotekets framväxt som social mötesplats, en utveckling som delvis kopplades till ökande oro och stök i biblioteksrummet. Hedemark urskiljde även en avsaknad av bibliotekariernas egna röster i de analyserade debatterna där främst kulturskribenter kom till tals.

Den mer traditionella synen från allmänheten på folkbibliotekets roll återfinns även i en studie från 2019, genomförd i sex europeiska länder – Sverige, Norge, Danmark, Tyskland, Schweiz och Ungern, som undersökte allmänhetens syn på folkbiblioteket. Trots att flera av dessa länder, däribland Sverige, Finland och Norge, under det senaste decenniet har reviderat sina biblioteks- lagar för att tydligare betona bibliotekens demokratiska funktioner, rankades biblioteket som mötesplats eller arena för offentlig debatt lägst bland de skäl respondenterna ansåg för att upprätthålla biblioteksverksamhet. Istället var det de mer traditionella funktionerna som ansågs mest legitima, såsom: att bevara det kulturella arvet, tillhandahålla lika tillgång till litteratur och kultur, samt att främja samtida kvalitetslitteratur. Dessa skäl rankades konsekvent högst i samtliga sex länder, trots att en stor andel av respondenterna uppgav att de själva deltagit i möten eller sammankomster på biblioteken (Audunson et al. 2019).

Trots den ovanstående forskningen finns det en mängd forskning som visar hur folkbiblioteket i praktiken ofta fungerar som mötesplats, även om detta då inte alltid tycks återspeglas i hur användarna själva värderar bibliotekets funktion. Studier från olika delar av världen har visat hur folkbiblioteket används som så kallad ”offentlig sfär”; det vill säga en tillgänglig plats där människor med olika bakgrund kan vistas, mötas och interagera. Biblioteket fungerar i dessa sammanhang som en arena för socialt umgänge mellan både främlingar och bekanta, och som ett utrymme där besökare tillfälligt kan överskrida sina vardagsroller, utbyta idéer och knyta kontakter över sociala, kulturella och ekonomiska gränser (Aabø et al. 2010; Audunson et al. 2011; Aabø & Audunson 2012; Chen & Ke 2017; Pilerot & Lindberg 2018; Appleton & Hall 2022). En av dessa studier fann dessutom ett samband mellan de som hade lägre inkomst samt lägre utbildningsnivå och en frekvent användning av biblioteket som mötesplats, trots att viss tidigare forskning visat motsatsen (Aabø et al. 2010). Detta resultat, menar författarna, kan således tyda på att biblioteket spelar en viktig roll i att främja mer jämlika villkor för delaktighet i det offentliga rummet, och därmed kan bidra till att överbrygga sociala och ekonomiska skillnader (ibid.).

I en svensk kontext undersökte en studie nyanländas biblioteksanvändning. Resultaten visade att nyanlända i högre grad än personer födda i Sverige använde biblioteket som mötesplats. Biblioteket fyllde för denna grupp flera funktioner: biblioteket fungerade som en plats för språkinläring, social interaktion, utbildning och för att orientera sig i det nya samhället. Författarna drog slutsatsen att biblioteket på så vis bidrog till att stärka nyanländas delaktighet i samhället (Pilerot & Lindberg 2018).

2.2 Folkbiblioteket i den svenska politiska samtiden

Till följd av de senaste årens högnationalistiska strömningar har folkbiblioteket fått en alltmer framträdande och omstridd roll i kulturpolitiska debatter. Kulturinstitutionen, som länge betraktats som en neutral arena för bildning, demokrati och allmän tillgång till information, ifrågasätts i dag allt oftare, både politiskt och ideologiskt. Denna förändring av den svenska samtida politiska landskapet har uppmärksammats av ett växande forskningsfält inom biblioteks- och informationsvetenskap, som undersöker hur det svenska folkbiblioteket påverkas av denna utveckling – inte minst i relation till frågor om yttrandefrihet, politisk påverkan och bibliotekets demokratiuppdrag.

En studie som undersökte samtida svensk kulturpolitik visade på en pågående ”återpolitisering” av kultursektorn (Harding 2022). Där det tidigare funnits bred politisk konsensus och en uppfattning om de svenska kulturinstitutionernas professionella autonomi, har dessa i dag i ökande grad blivit arenor för ideologiska motsättningar, där studien lyfter fram biblioteket som ett tydligt exempel på denna utveckling. Under flera decennier har det rått enighet kring kulturens oberoende från direkt politisk styrning, ofta uttryckt genom principen om armlängds avstånd, enligt studien har denna samsyn på senare år dock börjat brytas upp. Institutioner som tidigare tagits för givna i sin samhällsroll har i ökad utsträckning hamnat i skottlinjen för politiska debatter. Särskilt biblioteken har blivit föremål för kritik från partier som Sverigedemokraterna, vilket Harding menar ingår i en bredare förskjutning inom svensk kulturpolitik från konsensus till konflikt (ibid.).

Vidare skriver Harding (2022) i sin studie att den bild av biblioteket som en opolitisk plats har i själva verket ofta dolt dess historiska samhällseliga funktion som en plats där medborgarskap och samhällsdeltagande har främjats som en del av ett demokratiskt, kulturpolitiskt projekt. Biblioteket vilar på en demokratisk värdegrund som utgör både bibliotekets utgångspunkt och riktningen för dess verksamhet. Med tiden har detta fundament dock kommit att framstå som självklart, nästan osynligt, eftersom det länge funnits en bred samhällselig konsensus om demokratins värde. Som följd av denna enighet kring demokrati har bibliotekets ideologiska grund kommit att, över tid, uppfattas som neutral eller opolitisk. I takt med att högnationalistiska partier som Sverigedemokraterna fått ökat inflytande har dock odemokratiska idéer, perspektiv och värderingar fått större utrymme i det offentliga samtalet – något som krockar med bibliotekets grundläggande uppdrag. Denna utveckling, menar Harding, är vad som bidragit till att folkbibliotekets roll i dag ifrågasätts i högre grad än tidigare och allt oftare blir föremål för ideologiska konflikter, där frågor om kulturens roll, nationell identitet och värdegrund står i centrum.

Ett annat relevant forskningsbidrag inom detta forskningsfält återfinns i projektet ”Folkbiblioteken i ett förändrat politiskt landskap – ett demokratiuppdrag för en ny tid?”, som pågick mellan 2021 och 2023 (Linnéuniversitet 2025). Projektet undersökte hur politisk påverkan manifesterade sig i folkbibliotekens verksamhet i sex sydsvenska regioner, med särskilt fokus på bibliotekariers upplevda erfarenheter av den samtida politiska utvecklingen. I en av dessa studier framkom det, i likhet med Hardings (2022) studie, hur den radikala högern i Sverige använder folkbiblioteket som symbol i sin kritik mot den rådande kulturpolitiska enigheten. Biblioteket anklagas av röster från högerkanten, genom bland annat politiska företrädare från partier som Sverigedemokraterna, för att vara vänsterpolitiskt styrda och för att lägga allt för stort fokus på

mångkulturalism. Politiker från andra partier, både från höger- och vänsterblocken har dock försvarat biblioteken och menat att dessa utgör en central institution för det fria demokratiska samhället (Hanell et al. 2024).

Även om en av projektstudierna där bibliotekschefer tillfrågades om politisk påverkan, fann att illegitima politiska påtryckningar i bibliotekssammanhang varit relativt ovanligt, visade enkätstudien att de förekommit främst i frågor som rört kulturell mångfald och programverksamhet (Carlsson et al. 2022). I vissa fall hade dessa otillbörliga påtryckningar lett till att bibliotek på förhand valt att avstå från eller anpassa aktiviteter för att undvika potentiella konflikter eller negativ uppmärksamhet; det vill säga de hade självcensurerat sig själva genom att exempelvis utesluta teman eller arrangemang som kunde uppfattas som kontroversiella (Carlsson et al. 2022).

När folkbibliotekarier själva tillfrågades om politisk påverkan eller inblandning, i en av projektets andra studier, uttryckte flera att de upplevt att biblioteken alltmer blivit en arena för svenska politiska strider. I kommuner där Sverigedemokraterna hade ett större inflytande beskrev bibliotekarier hur biblioteken allt oftare användes i kulturpolitiska konflikter mellan SD och andra politiska partier (Hanell et al. 2024). Därtill vittnade bibliotekarier om återkommande dilemman i hanteringen av rasistiska och HBTQ+ -fientliga uttryck i sitt professionella arbete. Aktiviteter som Pride-veckor eller sagostunder på andra språk hade i flera fall mötts av kritik, hot och politiska påtryckningar. I sådana situationer valde vissa bibliotekarier att inta en neutral hållning, medan andra framhöll bibliotekets ansvar att aktivt försvara universella mänskliga rättigheter, med stöd i bland annat bibliotekslagen (Carlsson et al. 2023). Sammanfattningsvis drog forskarna för de sex projektstudierna slutsatsen att resultaten från de samtliga studierna visat på ett behov av nya samtal om bibliotekariers yrkesroll och hur demokrati bör förstås i bibliotekens praktiska arbete (Hanell et al. 2025).

2.3 Drag Story Hour i biblioteksmiljö

Det finns inte en stor mängd forskning om Drag Story Hour, men den som existerar har huvudsakligen bedrivits i USA, där evenemangen väckt starka reaktioner och blivit föremål för debatt. I flera amerikanska delstater har lagförslag lagts fram med syfte att begränsa eller förbjuda dragframträdanden (Anderson 2024), vilket kan ses som ett tydligt exempel på hur omstritt Drag Story Hour har blivit i vissa politiska kontexter. Den befintliga forskningen kring DSH har främst fokuserat på genomförandet av evenemangen, personalens upplevelser eller evenemangens reaktioner och konsekvenser. Resultaten visar på en hög grad av polarisering: där vissa samhällsgrupper uttrycker starkt stöd (Stone 2019; Barriage et al. 2021; Oltmann et al. 2023) och andra – i synnerhet individer och grupper från den konservativa högern – reagerar med protester, kritik eller hot (Stone 2019; Engström et al. 2024). I vissa fall har detta resulterat i självcensur från bibliotekens sida, där de valt att inte planera eller genomföra DSH-event. När DSH ändå genomförts har bibliotek vid flera tillfällen blivit föremål för protester, vandalism och i vissa fall våldsam angrepp (Stone 2019).

En studie som undersökte bibliotekariers egna erfarenheter av att arrangera Drag Story Hour visade att det ofta var bibliotekspersonalen själva – snarare än externa aktörer – som initierade evenemangen. Detta pekade enligt forskarna på personalens betydande roll i beslutet om huruvida

DSH genomfördes på bibliotek eller inte (Barriage et al. 2021). Studien visade även att det fanns en viss obekvämheter bland bibliotekarierna gällande bibliotekens offentliga marknadsföring av evenemangen, samtidigt som en stor majoritet av bibliotekarierna uttryckte stöd för DSH och dess koppling till barns positiva förståelse av kön och sexualitet. Detta, menade Barriage et al. (2021) visade på en form av ambivalens eller tvekan från bibliotekarierna – inte i förhållande till Drag Story Hour som koncept – utan snarare till dess synlighet och den polariserade debatt som omgav den.

I en svensk kontext undersökte en studie från 2024 de debatter som uppstått kring Drag Story Hour-evenemang på svenska folkbibliotek, med särskilt fokus på hur det ”läsande barnet” konstruerades i debatten, samt hur föreställningar om rädsla användes för att skapa motsättningar och konstruera vissa grupper som ”de andra”. Studien identifierade två motstridiga sätt att förstå barnet i debatten. Den ena föreställningen utgick från barnet som ett ”varande”: en autonom individ med förmåga och rätt att erfarra, leka och utforska sin identitet i nuet. Den andra konstruktionen framställde barnet som ett ”blivande”: en formbar framtidsmedborgare som behöver skyddas och vägledas i rätt riktning. Det senare synsättet dominerade i retoriken från den radikala högern, där barnet beskrevs som sårbart, oskyldigt och i behov av skydd från normöverskridande uttryck. Inom den diskursen framställdes Drag Story Hour som ett hot som riskerade att ”sexualisera” barn – en retorik som legitimerades genom att anknyta till känslor av rädsla: för det okända, för det normöverskridande och för ”den andre” (Engström et al. 2024).

Att den radikala högern använder barnet som symbol i sin kritik mot Drag Story Hour är, skriver Ellis (2022) i sin studie om hatbrott och trakasserier kopplade till DSH, en strategi som syftar till att väcka rädsla, avsky och moraliskt motstånd. Genom att framställa dragartister som ett hot mot barns säkerhet och identitet – på grund av deras könsöverskridande uttryck – mobiliserar föreställningen om ”barndomens oskuld”, som enligt konservativa röster anses hotas av dragartistens närvaro i det offentliga rummet. Motståndet mot DSH, argumenterar Ellis, vilar därmed på en uppfattning om att könsöverskridande uttryck är olämpliga eller direkt skadliga för barn. De kritiska rösterna i dessa sammanhang beskriver ofta dragartister med starkt nedvärderande och fördomsfulla termer – som i vissa fall gränsar till hatpropaganda – och menar, med moralistisk eller religiös retorik, att evenemangen sexualiserar barndomen. Därigenom konstrueras ett narrativ där DSH inte bara utmanar traditionella familjevärderingar, utan även direkt hotar nationens moraliska fundament. Denna retorik, menar Ellis, förstärks vidare inom konservativa kristna och högerextrema kretsar, där DSH ibland beskrivs som ett sätt att rekrytera barn till vad som beskrivs som ”avvikande livsstilar” – en anklagelse som ofta framförs i termer av moralpanik. Denna narrativa strategi får sedan ytterligare kraft genom en så kallad cirkulär ”hatlogik” där samma bilder, videor och berättelser från DSH-evenemang sprids i sociala medier i syfte att väcka starka reaktioner, återupprepa anklagelser och på så sätt hålla kritiken vid liv över tid. Följderna av detta har i vissa fall blivit att dragartister, bibliotekspersonal och även föräldrar som deltagit vid evenemangen utsatts för trakasserier, hot samt så kallad ”doxing” – där personlig information spridits offentligt på nätet (Ellis 2022).

2.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis framträder flera teman ur den tidigare forskningen som är både viktiga och intressanta för denna uppsats problemområde. Diskrepansen som framkommer mellan allmänhetens traditionella föreställningar om bibliotekets roll och den samtida verksamhetens breddade uppdrag synliggör en spänning mellan bevarande och förändring. Vad som dock saknas i denna tidigare forskning kring folkbibliotekets samhällseliga roll är *varför* dessa föreställningar om biblioteket existerar, vilka antaganden, idéer och ideologier de vilar på och vad dessa föreställningar innebär. Denna uppsats ämnar bidra till detta forskningsglapp genom att undersöka hur biblioteket framställs i den valda debatten och vilka föreställningar, underliggande antaganden och ideologier som ligger bakom utsagorna i debatten.

Vidare visar den tidigare forskningen hur bibliotekens verksamhet i allt ökande grad påverkas av det förändrade politiska landskapet, där frågor om yttrandefrihet, mångfald och kulturpolitisk styrning blivit föremål för ideologisk konflikt, bland annat genom debatter kring Drag Story Hour. Den tidigare forskningen kring DSH-evenemang visar att evenemangen väckt starka reaktioner – såväl stöd som kritik – och ofta fungerat som katalysator för bredare kulturpolitiska motsättningar. Studierna pekar på hur barnet ofta använts som symbol i retoriken mot Drag Story Hour, samt hur känslor av rädsla och moralpanik mobiliserats inom radikalhögern med syfte att ifrågasätta evenemangen. Trots den tidigare forskningens fokus på ideologiska konflikter och bibliotekspersonalens erfarenheter saknas dock fortfarande en närmare analys av hur dessa konflikter tar form i den offentliga diskursen – särskilt i medierapporteringen. Ingen av den tidigare forskningen behandlar heller hur folkbiblioteket som institution positioneras i relation till Drag Story Hour, särskilt inom ramen för den svenska mediedebatten. Denna uppsats syftar till att bidra till denna kunskapslucka genom att, med hjälp av Carol Bacchis diskursanalytiska ansats ”What’s the problem represented to be?”, undersöka hur biblioteket framställs i svensk medierapportering om Drag Story Hour.

Kapitel 3. Teori

I detta kapitel presenteras Carol Bacchis ”What’s the problem represented to be?” (WPR), som utgör uppsatsens teoretiska ramverk och som ligger till grund för uppsatsens analys. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av ansatsen och en förklaring av hur den kommer att brukas i uppsatsen.

3.1 Carol Bacchis ”What’s the problem represented to be?”

Denna uppsats kommer att utgå från Carol Bacchis diskursanalytiska ansats ”What’s the problem represented?” som framöver kommer förkortas WPR. Det teoretiska och metodologiska verktyget – som har sin utgångspunkt i Foucaults diskursteori – utvecklades initialt som verktyg att analysera policydokument, men Bacchi betonar själv att ansatsen även kan tillämpas på andra typer av texter (Bacchi 2009, s. vi, xx), så som mediala framställningar (Bacchi 2009, s.xvii) vilket denna uppsats ämnar göra. Ansatsen bygger på sex analytiska frågor, vilka presenteras nedan. Av dessa kommer tre (fråga 1, 2 och 4) att användas i analysen av uppsatsens empiriska material. Dessa tre frågor förklaras och utvecklas närmare i det följande kapitlets avsnitt om analysmetod. Bacchi 2009, s. Xii:

1. What’s the ’problem’ represented to be in a specific policy?
2. What presuppositions or assumptions underpin this representation of the ’problem’?
3. How has this representation of the ’problem’ come about?
4. What is left unproblematic in this representation? Where are the silences? Can the ’problem’ be thought of differently?
5. What effects are produced by this representation of the ’problem’?
6. How/where has this representation of the ’problem’ been produced, disseminated and defended? How has it been (or could be) questioned, disrupted and replaced?

Syftet med WPR-ansatsen, skriver Bacchi (2009, s.31), är att synliggöra de maktförhållanden och normer som ligger bakom policydokument genom att ifrågasätta hur problemen i dessa formuleras och vilka antaganden som ligger bakom formuleringarna. Bacchi menar att policyer generellt betraktas som något positivt, att de ”fixar” problem. Men för att något ska kunna åtgärdas måste det först antas att ett problem existerar. För att ett politiskt förslag eller beslut ska formuleras krävs att det först identifierats ett ”problem” som policyförfattarna anser behöver lösas. I denna kontext, bör poängteras, har ordet ”problem” en annan betydelse än i vardagligt språkbruk, och inbegriper istället den typ av förändring en viss policy antyder eller försöker åstadkomma (Bacchi 2009, s. x-xi). Problem formuleras dock inte alltid explicit i policyer, utan finns ofta med underförstått, eftersom policyer i grunden syftar till att åstadkomma förändring – vilket i sig antyder att något anses behöver ändras. WPR-ansatsen syftar till att synliggöra dessa underförstådda

problem; att göra de implicita problemen explicita och granska dessa noggrant (Bacchi 2009, s. ix-x).

Mot bakgrund av ovanstående resonemang menar Bacchi (2009, s. 31–32) att samhället kan sägas styras genom problematiseringar snarare än genom politiska beslut och dokument. Varje policy och styrdokument vilar på en underliggande problemrepresentation. Att analysera dessa problematiseringar blir därmed ett sätt att uppmärksamma hur makthavare styr våra samhällen genom att synliggöra de föreställningar, värderingar och normer som ligger till grund för policy-formuleringar, och vilka effekter detta har för olika grupper i samhället (Bacchi 2009, s. 30–32). Målet med WPR-analysen är att utmana dessa problemrepresentationers auktoritet, att synliggöra tystnader och motsägelser, och att skapa utrymme för nya perspektiv och former av motstånd. Bacchi kallar detta för att återta ”rätten till problemen”, det vill säga rätten att själv delta i hur samhällsproblem definieras och förstås (Bacchi 2009, s. 46).

WPR-ansatsen utgår från att vissa problemrepresentationer gynnar vissa grupper, medan andra missgynnas. Analysen är därför inte värdeneutral skriver Bacchi (2009, s. 44), utan strävar efter att synliggöra och ifrågasätta framställningar som riskerar att förstärka ojämlikhet, exkludera vissa perspektiv eller begränsa möjligheter till förändring. Samtidigt betonar Bacchi att syftet inte är att hitta ett ”rätt” sätt att formulera problem, utan att öppna för alternativa sätt att förstå och tala om samhällsfrågor. En central del i detta är att visa att det kunde ha varit annorlunda, att våra nuvarande sätt att tänka om problem inte är självklara utan ett resultat av historiska utvecklingar och diskurser (Bacchi 2009, s. 43, 46). Det övergripande målet med WPR-analysen, skriver Bacchi (2009, s. xvii, 46), är att erbjuda ett nytt paradigm: ett ”problemifrågasättande” som kan utmana det hon ser som det rådande paradigmet i vår samtid: det ”problemlösande”.

Vidare beskriver Bacchi (2009, s. 33–44), WPR-ansatsen som socialkonstruktionistisk och poststrukturalistisk. Ansatsen fokuserar på hur problem formuleras, snarare än att utgå från att de redan existerar. Kunskap ses som formad genom hur samhället och politiken talar om, organiserar och strukturerar verkligheten, snarare än som en direkt spegling av hur världen ”är”. Det innebär också att problemformuleringar ses som uttryck för specifika maktpositioner och intressen, där förståelsen av verkligheten aldrig är neutral eller objektiv, utan alltid möjlig att ifrågasätta och omförhandlas. I linje med detta kritiserar Bacchi (2009, s. 33–34) föreställningen att policy syftar till att ”lösa” redan existerande problem. Hon menar istället att policyer skapar problem genom att definiera vad som behöver åtgärdas och hur det ska förstås; en process där staten och experter ofta har tolkningsföreträde. Utifrån detta perspektiv kan policyer därmed ses som konservativa i sin natur, eftersom de tenderar att utgå från att det finns ett begränsat antal avgränsade ”problem” som behöver åtgärdas. Denna syn antyder att samhället i stort fungerar väl och att det endast är vissa delar som behöver ”fixas”. På så sätt ifrågasätts inte de större strukturerna eller maktförhållandena, vilket innebär att förändring hålls inom snäva ramar (Bacchi 2009, s. xvi). Makt förstås dock i detta sammanhang inte som något statiskt som vissa har och andra saknar, utan som något som utövas i relationer mellan människor, grupper, institutioner, språk och normer (Bacchi 2009, s. 37–38).

Sammanfattningsvis bygger WPR på grundantagandet att texter, såsom policyer och mediala framställningar, rymmer underliggande problemrepresentationer som sällan uttrycks direkt, men som finns där underförstått. Syftet med ansatsen är att synliggöra dessa implicita ”problem” genom att analysera hur de formuleras, vilka antaganden de vilar på och vilka effekter de kan ha. I

denna uppsats kommer WPR användas som ett analytiskt verktyg för att undersöka hur ”problem” framställs i de utsagor som framträder ur de valda artiklarna; vilka underliggande antagelser som ligger bakom problemrepresentationerna, vilka perspektiv som ges utrymme samt vad som uttrycks explicit kontra implicit. Genom WPR-analysen eftersträvas en kritisk granskning av den valda debatten i syfte att öppna upp för nya sätt att förstå den.

Kapitel 4. Metod

I detta kapitel redogörs för det metodologiska tillvägagångssätt som använts i uppsatsen. Inledningsvis presenteras uppsatsen insamlingsmetod, följt av en presentation av det empiriska materialet. Därefter redogörs för uppsatsens analysmetod, vilken utgår från en kvalitativ forskningsansats där Carol Bacchis diskursanalytiska WPR-ansats används. Tre av WPR-ansatsen analysfrågor har valts ut för att undersöka hur ”problem” konstrueras i debatten, vilka antaganden som ligger bakom dessa, samt vilka perspektiv eller föreställningar som lämnas opproblematiserade i debatten.

4.1 Insamlingsmetod

Det empiriska underlaget för denna uppsats har samlats in via sökningar i databasen Retriever Research (Mediearkivet). Sökningarna genomfördes med hjälp av olika kombinationer av söktermer som: ”sagostund”, ”Kalmar”, ”Drag”, ”Drag queen*”, ”Dragqueen*” och ”Drag*”. Dessa sökkombinationer gjordes med augusti 2022 - januari 2024 som avgränsad sökperiod, eftersom debatten i Kalmar främst ägde rum under senhösten och vintern 2022/2023. Tidsramen breddades dock något för att säkerställa att inga relevanta artiklar utelämnades. De artiklar som i slutändan valdes ut var huvudsakligen publicerade i november och december 2022, med två artiklar från oktober samma år och tre från januari 2023.

Ur de flera hundra träffarna valdes 17 artiklar ut för denna studie. Urvalet av texterna har gjorts genom det Bryman (2018, s.498) benämner som målstyrt urval. Detta innebär att de artiklarna som valts, har gjorts så utifrån vilka som ansågs mest relevanta för studiens syfte samt för att hjälpa besvara forskningsfrågorna. I sökprocessen eftersöktes därför artiklar där biblioteket nämns i relation till debatten – antingen direkt eller genom mer indirekta omnämmanden – från de röster som gav sig in i debatten, i syfte att spegla studiens övergripande intention. Bland träffarna exkluderades de artiklar som enbart återpublicerade eller återgav innehåll från tidigare publicerade originalartiklar. Urvalet har i stället fokuserat på artiklar där debattens aktörer själva kommer till tals genom direkta uttalanden. För att möjliggöra detta breddades empirimaterialet till att omfatta fler typer av artiklar än endast sådana publicerade i dagspress, vilket var den ursprungliga tanken. Detta val gjordes eftersom några av debattens mest framträdande aktörer intervjuades direkt av medier som QX och Expressen. Samtidigt uteslöts artiklar som visserligen förhöll sig till den pågående debatten men där kopplingen till biblioteken saknades. För att skapa bästa möjliga grund för analysen har materialet även valts med hänsyn till att få med fler olika röster. Således har urvalet av empirin, sammanfattningsvis, även grundats i ett kriteriebaserat urval (Bryman 2018, s. 497), där artiklarna valdes ut utifrån förutbestämda kriterier.

4.2 Presentation av material

I detta avsnitt presenteras de valda artiklar som utgör empirin för studien, tillsammans med information om vilka källor de hämtats från. Framställningen görs, till en början, utifrån de källor som bidragit med flest artiklar, därefter – när varje källa endast bidragit med en artikel – redovisas dessa i alfabetisk ordning.

Materialet som analyseras utgörs av artiklar hämtade från svensk dagspress, lokalpress, kvällstidning, branschtidningar, en HBTQ+-tidning, public service samt nyhetsbyråmaterial, och består av intervjuer, nyhetsrapportering, ledartexter och debattartiklar.

Av de 17 artiklar som utgör empirin i denna uppsats är fem hämtade från lokalpressen Barometern, med säte i Kalmar. Barometern är därmed den källa som bidragit med flest artiklar i materialet – något som kanske inte är så förvånande, med tanke på att det var just i Kalmar som debatten uppstod. Dessa artiklar är:

- ”Sagostund med dragqueens – då ser SD rött: ’Det här är motbjudande’” av Filip Nilsson 2022-10-18.
- ”Trots Kritiken – sagostunden med dragqueens är fullbokad...” av Filip Nilsson 2022-11-10.
- ”... men SD hotar med misstroendeförklaring om sagostunden genomförs” av Filip Nilsson 2022-11-10.
- ”Drag Queen Story Hour. Öppet brev till Jonathan Sager (SD)” av Anna Troberg 2022-11-18.
- ”Media fick inte lyssna på sagoläsning – Jonathan Sager (SD) fortsatt kritisk” av Sofia Hedman 2022-11-28.

2 artiklar är hämtad branschtidskriften Biblioteksbladet:

- ”SD till Svensk biblioteksforening: ’Ni blandar bort korten’” av: Annika Clemens 2022-11-24
- ”SD-ledamot i Kalmar: Granska biblioteket” av: Martin Röshammar och Annika Clemens 2022-12-13.

2 av artiklarna är hämtade från SVT Nyheter, som ingår i Sveriges Public Service:

- ”SD-politiker i Kalmar vill stoppa sagostund för småbarn med drag queens” av: Sandra Carlsson 2022-11-03.
- ”Bibliotekariernas fackförbund om SD:s uttalande: Extremt allvarligt” av Isabella Rådegård 2022-11-03.

1 artikel är hämtad från dagstidningen Dagens Nyheter:

- ”Så blev sagostund med dragartister en politisk stridsfråga” av Mathilda Källén 2022-11-28.

1 artikel är hämtad från branschtidningen Dagens Samhälle:

- ”Efter sagostundsbråket – SD ser över bibliotekens utgifter” av Åsa Nilsson 2022-12-08.

1 artikel är hämtad från lokalpressen KT-Kuriren:

- ”Går över gränsen” av Ann Edliden 2022-11-25.

1 artikel är hämtad från kvällstidningen Expressen:

- ”Svaret efter SD:s kritik mot sagostund med drag queens” av Jakob Kjellén 2022-11-05.

1 artikel är hämtad från lokalpressen Nya Wermlands-Tidningen:

- ”Sagostund eller sexualisering av barn?” av Kally Fohlin, Kristina Skogberg, Robin Lennartsson, Alexander Johansson, Christian Holmström, Edwin Nilsson, Elton Sahlberg, Hugo Margido Lundström & Jimmy Jonasson 2023-01-06.

1 artikel är hämtad från HBTQ+- tidningen QX:

- ”SD-politiker vill se ett förbud mot ”motbjudande” sagostund med dragqueens” av Mathilda Thorén 2022-10-18.

1 artikel är hämtad från lokalpressen Smålandsposten:

- ”Låt de små barnens stund på bibliotek vara fredad” av Pernilla Wikelund & Christer Svensson 2023-01-02.

1 artikel är hämtad från nyhetsbyrån TT Nyhetsbyrån:

- ”Kulturministern om hatstormen: ’Allvarligt’” utan författare 2022-11-24.

4.3 Analysmetod

Inledningsvis i detta avsnitt presenteras den kvalitativa forskningsansats som ligger till grund för uppsatsen, med särskilt fokus på den tolkande och konstruktionistiska kunskapssyn som präglar uppsatsens metodologiska utgångspunkt. Därefter följer en fördjupad genomgång av Carol Bacchis diskursanalytiska WPR-ansats, vilket utgör uppsatsens huvudsakliga analysverktyg. I fokus står tre av ansatsens sex analysfrågor som valts ut för att analysera det empiriska materialet.

4.3.1 Kvalitativ forskning

Denna uppsats bygger på en kvalitativ forskningsansats vilket innebär att fokus ligger på att tolka och förstå språk, mening och kontext, snarare än att mäta och kvantifiera data (Bryman 2018, s. 61). Kvalitativ forskning, skriver Bryman (2018, s.454) är ofta tolkande till sin natur. Här syftas det snarare till att undersöka det empiriska materialet genom att tolka vad som uttrycks i empirin, vad som kan utläsas mellan raderna, och vilka betydelser som konstrueras, än att identifiera statistiska samband eller dra generaliserbara slutsatser utifrån kvantitativ data. Målet med denna typ av forskning, och även denna uppsats, är inte att avgöra hur många som tycker något, eller vilka av de uppfattningar som undersöks är ”rätt” eller ”fel”. Syftet är snarare att utforska hur och varför människor uppfattar, uttrycker och tillskriver betydelser till olika företeelser de möter i vardagen (såsom idéer, interaktioner eller händelser) och hur dessa uppfattningar formas av sina sociala och kulturella sammanhang. Kvalitativ forskning kan därmed sägas vila på en konstruktivistisk kunskapssyn, där verklighet, kunskap och mening förstås som något som formas genom språk, sociala interaktioner och kulturella praktiker (Bryman 2018, s. 455). Sammanfattat innebär en konstruktivistisk utgångspunkt att ”sanning” och ”verklighet” inte ses som något objektivt eller neutralt, utan som något som vi människor tillsammans skapar och ger betydelse åt genom våra sätt att tala, tänka och agera i olika kontexter. I denna uppsats undersöks sådana skapade ”sanningar” och verklighetsuppfattningar genom en diskursanalytisk metod.

4.3.2 WPR-analys

Som tidigare nämnts i teoriavsnittet kommer resultatet i denna uppsats att analyseras med hjälp av Bacchis WPR-analys, vilken utgör en förgrening inom diskursanalys. Diskursanalys, skriver Svensson (2019, s.21) kan kortfattat beskrivas som en metod för att undersöka hur språk – i både talad och skriven form – används för att skapa, upprätthålla eller ifrågasätta sociala normer, maktförhållanden och föreställningar i samhället. Genom att analysera hur verkligheten språkligt konstrueras ämnas synliggöra hur vissa idéer blir dominerande och hur social ordning formas. Diskursanalys innebär, i korthet, att analysera hur språk används för att forma vår förståelse av verkligheten, vilket görs genom att analysera diskurser utifrån olika teoretiska och analytiska ingångar.

I denna uppsats används den diskursanalytiska WPR-ansatsen som både teoretiskt ramverk och analytiskt verktyg. Bacchis ansats består, som tidigare nämnt, ursprungligen av sex analysfrågor, men endast tre av dessa kommer att tillämpas i denna studie. Denna avgränsning motiveras av att de övriga frågorna kräver en mer omfattande kontextuell bakgrund, med vidgade historiska och samhällsliga perspektiv, vilket faller utanför denna uppsats syfte och avgränsningar.

Nedan följer en presentation samt genomgång av de 3 frågor som valts ut för analysen:

Vad är ”problemet” representerat att vara?

Den första frågan i WPR-ansatsen fungerar som en klagörande övning, skriver Bacchi (2009, s.3), med syfte att tydliggöra hur ett problem har blivit definierat eller konstruerat inom en viss policy. Istället för att anta att sådana texter besvarar redan existerande och objektivt givna problem, betraktas de inom WPR-ramverket som ”problematiserande aktiviteter”, det vill säga som texter som själva bidrar till att forma vår förståelse av vad som uppfattas som ett ”problem”

(Bacchi, 2009, s. 2–3). För att identifiera hur ett problem representeras rekommenderar Bacchi att arbeta baklänges, att utgå från det som föreslås göras och därifrån undersöka vilka antaganden om verkligheten som ligger bakom dessa. Det handlar alltså inte om att identifiera vilket problem som ska lösas, utan om att förstå hur problemet har formulerats genom den föreslagna åtgärden. Ett exempel Bacchi ger är beslutet att installera vattentimers på ett gym. En sådan åtgärd antyder att problemet definieras som att besökarna duschar för länge, vilket i sin tur bygger på en föreställning om att de betar sig slösaktigt. Frågan hjälper således till att blottlägga de underliggande föreställningar som ligger till grund för hur problemet konstruerats (2009, s.3)

I uppsatsens analys kommer denna analysfråga användas för att identifiera de problemrepresentationerna som döljer sig bakom debattaktörernas uttalanden. När aktörerna yttrar sig i debatten vad är det då som de *faktiskt* framställer som ”problemet”?

Vilka antaganden eller förutfattade meningar ligger till grund för representationen av ”problemet”?

Den andra analysfrågan som kommer att brukas i uppsatsen syftar till att synliggöra de underliggande antagande och förutfattade meningar som möjliggör en viss problempresentation. Bacchi beskriver detta som en analys av de ”konceptuella logiker” som måste finnas på plats för att en viss problemformulering ska framstå som logisk eller självklar. Med denna fråga handlar det dock inte om att försöka identifiera personliga åsikter eller intentioner hos beslutsfattare. Istället handlar det om att undersöka vilka tankestrukturer, idéer och föreställningar som är inbäddade i själva representationen av problemet, vad som gör problemet tänkbar och legitim (Bacchi 2009, s.5). Dessa underliggande antaganden eller förutfattade meningar kan vara epistemologiska eller ontologiska. Analysen sker därmed på en djupare nivå än individers medvetna avsikter och rör sig istället i riktning mot det Bacchi (2009, s. 5) kallar för ett slags ”socialt undermedvetande”, det vill säga de kulturellt rotade värderingar och strukturer som ofta tas för givna och därför sällan ifrågasätts.

För att identifiera dessa underliggande antaganden rekommenderar Bacchi att man använder verktyg från diskursanalysen, där särskild uppmärksamhet riktas mot: *binariteter*, *nyckelkoncept* och *kategorier*.

Binariteter förklarar Bacchi som motsatspar som strukturerar hur vi förstår verkligheten, såsom: man/kvinna, laglig/olaglig eller normal/avvikande. Enligt Bacchi fungerar binariteter till att förenkla komplexa frågor och skapar ofta hierarkier, där den ena sidan värderas högre än den andra. Genom att identifiera vilka binariteter som finns i en text kan man synliggöra hur vissa perspektiv och grupper privilegieras, medan andra marginaliseras (Bacchi 2009, s.7–8).

Verktyget *nyckelkoncept* beskriver Bacchi som centrala, ofta abstrakta ord eller koncept i en text eller policy, såsom: hälsa, välfärd, säkerhet, arbete eller frihet. De kan verka självklara men är i själva verket ideologiskt laddade och öppna för tolkning. Bacchi (2009, s.8) menar att sådana begrepp måste granskas eftersom olika aktörer fyller dem med olika innehåll. Att analysera hur ett nyckelkoncept definieras hjälper till att förstå vilken problemrepresentation som görs möjlig eller omöjlig.

Kategorier, särskilt personkategorier som ”ungdomar”, ”arbetslösa”, ”ensamstående mamor” eller ”skötsamma medborgare”, menar Bacchi (2009, s.9), spelar en central roll i hur samhället organiseras och i hur politiska beslut formas. Dessa är inte neutrala beskrivning av

människor utan beskrivande ord som påverkar hur individer uppfattas och bemöts. Sådana kategorier, skriver Bacchi, skapas genom språk, mätningar och administrativa praktiker, och har därmed makt att forma både policyinnehåll och människors självbild.

Sammanfattningsvis är syftet med analysmetodens andra fråga att inte enbart förstå vad som framställs som ett problem, utan att undersöka hur det blivit möjligt att tänka om problemet på just det sättet. Vilka historiska, språkliga och ideologiska byggstenar ligger till grund för problemrepresentationen? I analyskapitlet används denna fråga för att identifiera de bacchiska binariteter, nyckelkoncept och kategorier som präglar de identifierade problemrepresentationerna. Syftet är att fördjupa förståelsen för de diskursiva och ideologiska grunder som formar hur problemet konstrueras.

Vad lämnas oproblematiserat i problemrepresentationen? Vilka tystnader identifieras?

Den tredje frågan som används i analysen, som utgörs av den fjärde frågan från WPR-ansatsen, syftar till att synliggöra det som tas för givet, förbises eller osynliggörs inom en given problemrepresentation. Här handlar det inte bara om att hitta alternativa sätt att förstå ett problem, utan att kritiskt granska vilka perspektiv och frågor som inte ges utrymme i den aktuella framställningen, det Bacchi (2009, s.12–13) kallar *tystnader*.

I centrum för detta undersökande står frågan: Vad problematiseras inte? Inom ramen för vad som inte problematiseras kan det exempelvis handla om strukturella faktorer, historiska villkor eller maktordningar som lämnas utanför analysen. Bacchi (2009, s.13) betonar att vissa tolkningar och förståelser av ett problem ofta får dominans i policytexter. Samtidigt som andra möjliga perspektiv utelämnas eller osynliggörs, ofta på grund av kulturella, politiska eller institutionella begränsningar.

Sammanfattningsvis innefattar analysmetodens tredje fråga att undersöka vad som lämnas oproblematiserat i en problemrepresentation, vilka perspektiv eller frågor som tystas, samt om det finns alternativa sätt att förstå eller formulera problemet. Syftet är att synliggöra begränsningar i hur problemet har konstruerats och att öppna upp för andra tolkningar som annars riskerar att osynliggöras (Bacchi, 2009, s. 12–14). I uppsatsens analys kommer denna fråga att användas för att undersöka vilka röster som inte kommer till tals i debatten, vilka perspektiv som saknas samt vilka förståelser som lämnas oproblematiserade av debattens olika aktörer.

Kapitel 5. Resultat

I detta kapitel presenteras uppsatsens resultat genom fyra teman som identifierats i materialet: Det oskyldiga barnet, Nyttjandet av skattemedel, Principen om armlängds avstånd och Biblioteket som en grund för den fria demokratin. Tematiseringarna presenteras var för sig genom varsitt avsnitt, men överlappar delvis i innehåll samt citat. Sammantaget besvarar kapitlet uppsatsens två första frågeställningar.

5.1 Det oskyldiga barnet

Från de röster kritiska till Drag Story Hour – vilka uteslutande representeras i empirin av medlemmar och politiska företrädare ur Sverigedemokraterna (SD) – framträder återkommande en uppfattning om evenemanget som olämpligt för barn. Här ges uttryck för en oro över att barn exponeras för innehåll som kritikerna uppfattar som sexuellt anspelande, ideologiskt laddat och normbrytande, på ett sätt som dessa kritiker beskriver som skadligt. Genomgående betonas vikten av att låta barn vara barn och att skydda dem från det som kritikerna beskriver som ”förvirrande” eller olämpligt.

Redan när SD-politikern Jonathan Sager först ställer frågan om hur det ”motbjudande” evenemanget Drag Story Hour ska stoppas, motiveras frågan med att evenemanget inte anses lämpligt för målgruppen. I sin fråga till Maia Dahlberg, den socialdemokratiska ordförande för Kalmars kultur- och fritidsnämnd, uttrycker Sager hur han anser att det inte bör vara tillåtet för dragartister, iförda vad han beskriver som ”utmanande klädsel”, att ges utrymme att utföra en aktivitet för barn (F. Nilsson 2022a). ”Sverigedemokraterna ser motbjudande på detta event och anser att det inte är något annat än indoktrinering och sexualisering av barn som är känsliga och lättpåverkade” (Källén 2022).

I media beskrivs hur Sager, i den efterföljande debatten i kommunfullmäktige, yrkar i linje med sin tidigare argumentation, på att sagostunden ska ställas in. Maia Dahlberg avfärdar dock Sagers påståenden och framhåller att evenemanget varken handlar om eller anspelar på sex genom att visa klipp från tidigare sagostunder, publicerade på Drag Story Hours Instagramsida (F. Nilsson 2022a). Dahlberg svarar att det politiska styret – som består av Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet – ger sitt stöd till stadsbibliotekets verksamhet och kommer inte att försöka stoppa en normkreativ och uppskattad sagostund för barn och föräldrar, ledd av erfarna berättare (Thorén 2022).

I en intervju med QX kort därefter fortsätter Jonathan Sager sin kritik och säger till tidningen: ”Normkritik, normkreativitet och sexuella läggningar ska inte beröra 2- till 7-åriga barn. Man ska hoppa i vattenpölar och leka med pinnar. Inte tänka på sexuella läggningar och normkritik” (Thorén 2022). Vidare beskriver han evenemanget som olämpligt för små barn och hänvisar till sin egen upplevelse av att ha deltagit vid ett liknande event under Pride: ”Efter det eventet [...] hade jag en stark uppfattning om att det här inte är lämpligt för 2-åringar” (ibid.). Senare utvecklar Sager sin ståndpunkt i en ytterligare intervju, där han för SVT beskriver det som sin ”moraliska skyldighet” att försöka stoppa evenemanget. ”Att prata om sexuella läggningar med två-åringar

ser jag som direkt motbjudande. [...] Vi anser att tvååringar ska ha skyddad rätt att leka och vara barn” (S. Carlsson 2022).

Kritiken fortsätter även i en intervju med Expressen, där Sager beskriver sagostundsevenemangen som ”direkt farliga för barnen” (Kjellén 2022). Detta uttalande bemöts i samma artikel av Sara Evers Espensen, chef för barnsektionen på Malmö stadsbibliotek, som under flera år varit värd för Drag Story Hour. Evers Espensen avfärdar Sagers påstående och svarar att: ”Det handlar om att läsa jättebra barnböcker och att kunna prata runt ämnen som att man ser olika ut och att man ska vara snälla mot varandra” (ibid.)

Från andra kritiska röster i empirin hörs också hänvisningar till barnens skyddsbehov. I en debattartikel publicerad i Smålandsposten skriver företrädare för SD Växjö: ”Låt barn få vara barn! Vi Sverigedemokrater menar att för barnen främmande mäns anspelning på sexualitet inför tvååringar är motbjudande” (Wikelund & Svensson 2023). Vidare beskriver företrädarna sagostunderna med Drag Queens som ett hot mot barnens trygghet, att dessa kommer att ”förstöra trygga stunder för våra barn”. Liknande argument återfinns även i en annan debattartikel, publicerad i Nya Wermlands-Tidningen, där medlemmar ur Sverigedemokraternas ungdomsförbund ifrågasätter att barn ska delta i ett evenemang de beskriver som ett där vuxna män ”klär ut sig till överdrivna och ofta översexualiserade tolkningar av kvinnor”. Artikelförfattarna hävdar att detta kommer leda till att förvirra barnen som deltar: ”Är det rimligt att barn som precis har börjat använda ord som din och min, förväntas reflektera över könsuttryck och sexualitet?” (Fohlin et al. 2023).

Trots att samtliga av rösterna som hörs i dessa utsagor kommer från personer knutna till Sverigedemokraterna, svarar partiets kulturpolitiska talesperson Bo Broman i ett mejl till SVT Nyheter att SD inte har någon ”central hållning” i frågan. Det är en lokal kulturfråga, menar Broman, som riksorganisationen inte bör lägga sig i, men poängterar samtidigt att han själv personligen tycker att det är ”ganska okontroversiellt att ha sagostunder med drag queens. Vilket barn tycker inte det är kul att se vuxna som klär ut sig? Men det är bara min personliga åsikt” (Rådegård 2022).

Ur det insamlade empiriska materialet framträder deltagares (föräldrars och barns) egna röster endast vid ett tillfälle. Detta sker när sagostunden genomförs på Kalmar stadsbibliotek i slutet av november 2022. Efter evenemanget intervjuas en mamma och hennes treåriga dotter. Båda uttrycker uppskattning för sagostunden då de intervjuas; modern beskriver evenemanget som ”jättetrevligt” och dottern beskrivs tycka särskilt mycket om artisternas klänningar, och tillägger: ”Och de hade halsband och armband” (Hedman 2022).

5.2 Nyttjandet av skattemedel

I flera artiklar, samt i nästan samtliga uttalanden från motståndare till sagostund med Dragartister, uttrycks kritik mot att sagostunden ska, eller har, genomförts med hjälp av offentliga medel. Ett återkommande argument i dessa uttalanden är att skattepengar inte bör användas till vad som uppfattas som sexualiserande eller ideologiskt präglade kulturevenemang.

Redan i beskrivningarna av debatten i kommunfullmäktige ifrågasätter SD-politikern Jonathan Sager att kommunens resurser används till evenemanget. Under sammanträdet säger han

bland annat: ”Det handlar om tvååringar. Jag tror inte att någon förälder tycker att det är lämpligt att skattemedel läggs på det här” (F. Nilsson 2022a).

Månaden därefter, i ett svar till dåvarande generalsekreteraren för Svensk biblioteksörening, Karin Linders, öppna brev till Sverigedemokraternas partisekreterare, förs skattemedel återigen på tal. På Linders fråga om SD:s syn på armlängds avstånd svarar Sverigedemokraternas partisekreterare Mattias Bäckström Johansson att partiet visserligen står bakom armlängdsprincipen, men säger samtidigt att han anser det legitimt för politiker att uttrycka åsikter om hur skattemedel används. Enligt Mattias Bäckström Johansson handlar SD i Kalmars vilja att ställa in sagostunden inte om att förbjuda evenemanget, utan om att det inte bör finansieras med offentliga medel. ”Konsten och kulturen ska förbli fri, men när den finansieras av skattemedel har vi som politiskt parti en skyldighet jämnt emot våra väljare att ha åsikter om hur dessa medel används” (Clemens 2022).

När sagostunden genomförs på Kalmar stadsbibliotek besöker Jonathan Sager evenemanget. Han får inte sitta med inne i själva satorummet, men tillåts slå sig ner utanför. I en intervju med lokalpressen efteråt uttrycker Sager fortsatt kritik mot eventet och återkopplar än en gång till frågan om skattemedel: ”Jag tycker att kommunen lägger pengar på fel saker när man hbtq-certifierar och betalar 6000 kronor för en sådan här sagoläsning” (Hedman 2022).

I december återkommer Sager återigen till frågan om skattemedel, då han meddelar att Sverigedemokraterna i Kalmar avser genomföra en kartläggning av utgifterna inom kommunens utbildningsförvaltning samt kultur- och fritidsförvaltning. Syftet uppges vara att undersöka huruvida offentliga medel används för att finansiera innehåll som inte anses vara åldersmässigt lämpliga för barn. Han förklarar: ”Det handlar om att se till att det material som tillhandahålls vid kommunala förskolor och kommunalt finansierade bibliotek är åldersanpassat” (F. Nilsson 2022c). Sager framhåller vidare att politiker har ett ansvar för hur skattemedel fördelas: ”Det är rimligt att det finns riktlinjer för vad dessa pengar ska läggas på.”

Diskussionen om kulturens finansiering tas även upp i de två debattartiklar som publiceras i början av 2023, och som tidigare nämnts i föregående avsnitt. I artikeln från Smålandsposten skriver företrädare för SD Växjö: ”Konceptet [sagostunder med Drag Queens] är skattefinansierat [...]. Det är inte rimligt att med stöd av skattemedel föra denna typ av samtal med tvååringar.” Artikeln avslutas även med formuleringen: ”Inte en skattekrona ska gå till att förstöra trygga stunder för våra barn. Låt de små barnens stund på bibliotek vara fredade” (Wikelund & Svensson 2023). Liknande argument förs även fram i debattartikeln från Nya Wermlands-Tidningen, där medlemmar ur SDU Värmland skriver att de anser att politiker, snarare än tjänstemän, ska avgöra hur kommunens medel används: ”Vad en kommun ska lägga pengar på bestäms av politiker som väljs demokratiskt av folket [...] Vi anser det inte vara demokratiskt att väljarna inte får bestämma om de vill att deras skattepengar läggs på drag queen-sagostunder eller inte” (Fohlin et al. 2023).

5.3 Principen om armlängds avstånd

Principen om armlängds avstånd mellan politik och kultur framträder tydligt som återkommande utsagor i materialet. Flera aktörer, från fackförbundsordförande till kulturpolitiska företrädare,

betonar principen som en grundläggande förutsättning för ett demokratiskt kulturliv och som ett skydd för bibliotekens självständighet.

Kort efter att frågan om sagostunden aktualiserats i Kalmars kommunfullmäktige, reagerar fackförbundet DIK på uttalandena. I en intervju med SVT framhåller DIK:s ordförande Anna Troberg att politiker inte ska detaljstyra innehållet i biblioteksverksamheten med motiveringen att folkbibliotek ska vara tillgängliga, välkomnande och öppna för alla. Uttalandet beskrivs som ett försvar för armlängdsprincipen, där Troberg understryker: ”Politiska partier och politiska företrädare ska hålla sig borta från att detaljstyra verksamheten och utbudet på landets bibliotek” (Rådegård 2022).

I ett öppet brev till Jonathan Sager, publicerat kort därefter som respons på Sverigedemokraternas hot om att väcka en misstroendeförklaring mot Maia Dahlberg om evenemanget genomförs, vidareutvecklar Troberg sin kritik:

Det är mycket allvarligt ur ett demokratiskt perspektiv att du inte bara föreslår att politiken borde gå in och detaljstyra bibliotekets verksamhet, utan att du också vill väcka misstroendeförklaring mot ordföranden i kultur- och fritidsnämnden för att hon gjort det hon ska – upprätthållit principen om armlängds avstånd (Troberg 2022).

Även andra röster i debatten hänvisar till principen om armlängds avstånd. Karin Linder, dåvarande generalsekreterare för Svensk biblioteksförning, lyfter i sitt öppna brev till Sverigedemokraternas partisekreterare, den motsättning hon ser mellan partiets uttalade stöd för principen – som uttrycks i Tidöavtalet – och partiets agerande. SD:s partisekreterare Mattias Bäckström Johansson svarar, som nämnt i tidigare avsnitt, att partiet står bakom principen om armlängds avstånd, men hävdar att då kulturevenemang finansieras med skattemedel har partiet rätt att ha synpunkter på hur pengarna används (Clemens 2022).

När Jonathan Sager frågas om hur han ser på armlängds avstånd, svarar Sager att principen inte gäller i frågor som rör barns säkerhet:

Armlängds avstånd från kulturen försvinner när man inte längre har armlängds avstånd från barn. Det är inte rimligt att detaljstyra vilka böcker eller sektioner biblioteket ska ha, men det här gäller ett större skattefinansierat event för barn. Att låta en extrem wokekultur gå före barns säkerhet och god uppfostran är absurt (Källén 2022).

Vidare lyfts även principen om armlängds avstånd av kulturministern Parisa Liljestrand, som i ett skriftligt uttalande till TT Nyhetsbyrån i november 2022 säger: ”Principen om armlängds avstånd är en helt central styråra för regeringens kulturpolitik. [...] Jag tycker inte att politiker, vare sig på nationell eller lokal nivå, ska styra över innehållet i kulturutbudet, exempelvis sagostunder” (TT Nyhetsbyrån 2022).

Avslutningsvis återkommer liknande resonemang kring armlängds avstånd då Greta von Rosen Stövind, chefsjurist på Kulturrådet, förklarar principen för Biblioteksbladet. von Rosen Stövind beskriver syftet med principen om armlängds avstånd som ett skydd för den konstnärliga friheten, genom att hålla politiska beslut borta från innehållsmässiga frågor. I praktiken innebär detta, förklarar von Rosen Stövind, att det inte är politiker, utan sakkunniga, som ska avgöra hur offentliga medel används inom konst och kultur (Röshammar & Clemens 2022).

5.4 Biblioteket som grund för den fria demokratin

Det fjärde temat som framträder i empirin är den där folkbiblioteket och dess programverksamhet beskrivs som en del av det demokratiska samhällets grundstruktur. I denna diskurs lyfts principer som yttrandefrihet, kulturell mångfald och alla människors lika rätt att delta i det offentliga rummet fram som avgörande värden att skydda. Kritiken från Sverigedemokraterna bemöts i denna kontext som ett potentiellt hot mot dessa demokratiska principer, där folkbiblioteken får rollen som ett demokratiskt nav snarare än en neutral serviceinstans. Sagostunden får således här stå som uttryck för att denna öppenhet ska gälla även för normöverskridande uttryck och minoritetsgrupper.

Ordförande i Kalmars kultur- och fritidsnämnd, Maia Dahlberg, uttrycker i en intervju med DN att hon ser sagostunden som en naturlig del av bibliotekets arbete med mångfald, och att det finns bred politisk enighet bakom denna inriktning. Hon betonar att ”vi lever i en demokrati” (Källén 2022) och försvarar bibliotekets verksamhet som en del av den lokala biblioteksplanen, vilken enligt Dahlberg uttryckligen stödjer arbete med HBTQ-frågor.

Vill man stoppa sådant här får man väl skriva en motion om att biblioteksplanen ska ändras. Det här sättet är inte rätt, det visar på okunskap och en nonchalans mot vår demokrati. Det är ju grunden i kommunal demokrati att politikerna inte ska gå in och bestämma vilka program biblioteket lägger, där finns utbildad personal som vet vad de gör (ibid.).

Vidare uttrycker Dahlberg en oro för SD:s uttalanden. ”Att ge sig på hbtqi-personer följer en mall som man kan känna igen från andra länder. Vi är många som inte håller med SD, men det finns ändå anledning att känna oro för det som händer” (Källén 2022).

Fackförbundet DIK markerar också tydligt mot politisk inblandning i biblioteksverksamhet. Anna Troberg, fackordförande för DIK, skriver i sitt öppna brev till Jonathan Sager att det vore ”helt förfärligt om biblioteken inte skulle kunna ha sådana här sagostunder framöver” och betonar att ”biblioteken ska vara öppna, demokratiska rum där alla människor är välkomna” (Troberg 2022). Även Greta von Rosen Stövind, chefsjurist vid Kulturrådet, understryker sambandet mellan biblioteksverksamhet och demokrati. Till Biblioteksbladet framhåller hon att: ”Konstnärlig frihet, principen om armlängds avstånd och att alla ska ha lika stor rätt att delta i, ha inflytande över och vara delaktiga i kulturlivet, är särskilt viktiga demokratiska processer” (Röshammar & Clemens 2022).

Karin Linder, dåvarande generalsekreterare för Svensk biblioteks förening, uttrycker i ett uttalande till Expressen en oro för att biblioteken är ”hårt ansatta” (Kjellén 2022) i det nuvarande klimatet, och att denna press riskerar att leda till själv censur bland bibliotekens personal. Hon fruktar att: ”Det finns säkert de som kommer att tänka ett extra varv om det är värt att utsätta sin personal för hot och som i Malmö till och med dödshot” (ibid.).

Ur ovanstående citat konstrueras en bild av att det inte bara handlar om ett enskilt, isolerat evenemang, utan om ett bredare samhällsklimat där demokratiska värden som yttrandefrihet och inkludering står under press. Att sagostunder med dragartister arrangeras kan i dessa utsagor beskrivas som ett konkret uttryck för demokratisk mångfald. Sara Evers Espensen, chef för barnsektionen på Malmö stadsbibliotek, säger till Expressen att dessa evenemang är ”oerhört

populära” och att de fyller ett viktigt syfte: ”Vi har en bibliotekslag som säger att vi ska värna om samhällets demokratiska utveckling och fri åsiktsbildning” (Kjellén 2022).

5.5 Sammanfattning

I detta avsnitt sammanfattas resultatet utifrån uppsatsens två första frågeställningar: Hur framställs biblioteket i debatten? samt Vilka röster får utrymme i materialet, och vilka likheter samt skillnader kan identifieras i deras beskrivningar och framställningar?

I de kategorierna av uttalanden där sagostunden kritiseras, nämns folkbiblioteken sällan uttryckligen. När de väl gör det, sker det främst i utsagor om nyttjandet av skattemedel, där fokus ligger på biblioteken som kommunalt finansierade verksamheter. I det här sammanhanget motiverar man att sagostunderna bör ställas in eftersom de äger rum på bibliotek som finansieras med offentliga medel. Motståndarna anser därmed att bibliotek inte bör arrangera evenemang som vissa skattebetalare ideologiskt motsätter sig, eftersom det, enligt kritikerna, är deras pengar som används för att genomföra dessa aktiviteter. Biblioteken framställs därmed som institutioner som, till följd av sin offentliga finansiering, förväntas upprätthålla strikt politisk neutralitet i enlighet med den definition av neutralitet som motståndarna själva formulerar. I detta sammanhang framstår folkbiblioteket inte som en autonom aktör med egen professionell bedömningskompetens, utan snarare som en förlängning av det politiska systemets ansvar inför väljarna. Det utformas inte som en självständig verksamhet där sakkunnig personal har mandat att avgöra innehållet, utan som en institution vars legitimitet ytterst förutsätts vila på politiskt godkännande. Vilka problematiseringar och förgivettaganden som ligger till grund för dessa föreställningar, liksom för dem i de två övriga teman, kommer att undersökas och förstås med hjälp av Bacchis analysfrågor i nästkommande avsnitt.

I temana om armlängdsprincipen och biblioteket som demokratisk grundpelare, däremot, talas det oftare om biblioteken explicit. Här lyfts folkbiblioteket fram som en bärande del av det demokratiska samhället, där principen om armlängds avstånd och allas tillgång till det offentliga rummet står i centrum. I utsagorna kring armlängds avstånd framställs bibliotekets roll som en självständig och professionellt styrd institution, där innehållsmässiga beslut ska fattas av personal snarare än av politiker. Här ses biblioteket som en del av kultursektorn och som en verksamhet som enligt flera aktörer måste skyddas genom armlängdsavstånd för att värna konstnärlig frihet och ett demokratiskt kulturliv.

Ur temat kring biblioteket som en grund för den fria demokratin framkommer en syn på folkbiblioteket inte bara som en neutral förmedlare av information, utan som en aktiv samhällsinstitution med uppgift att främja yttrandefrihet, mångfald och inkludering. Sagostunder med dragartister lyfts i detta sammanhang fram som konkreta exempel på hur biblioteket kan verka för att synliggöra minoriteters perspektiv och motverka exkludering. Kritik mot sådana arrangemang tolkas i detta sammanhang som ett hot mot de demokratiska värden biblioteken representerar. Biblioteket framställs därmed i båda temana som mer än en serviceinrättning; det beskrivs som en plats där demokratin grundläggande principer både förvaltas och praktiseras.

Bland de röster som kommer till tals i empirin utgörs dessa främst av politiker och representanter från bibliotekssektorn och kulturfältet. Det är tydligt att Sverigedemokratiska företrädare

tar stort utrymme, medan bibliotekariernas egna perspektiv i stort sett lyser med sin frånvaro. Även deltagarnas röster – det vill säga de föräldrar och barn som faktiskt deltar i sagostunderna – förekommer endast vid ett enstaka tillfälle. Detta innebär att röster med professionell förståelse för verksamhetens interna processer, samt de som speglar besökarnas egna erfarenheter, till stor del lyser med sin frånvaro i det offentliga samtalet; en iakttagelse som är värd att uppmärksamma.

Avslutningsvis, vad gäller de likheter och skillnader som framträder bland de olika rösterna i debatten, framträder påfallande stora likheter bland de röster som kritiserar sagostunden och bland de som försvarar den. Bland motståndarna återkommer ett genomgående resonemang där sagostund med dragartister kritiserar för att vara olämpliga och skadliga för barn. Denna kritik legitimeras ofta genom att lyfta fram bibliotekens offentliga finansiering och hävda att skattepengar inte bör gå till aktiviteter som uppfattas som ideologiskt laddade eller sexualiserande.

På motsvarande sätt uppvisar de röster som försvarar sagostunden en hög grad av samstämmighet. Här återkommer argument som betonar vikten av att upprätthålla principen om armlängds avstånd, värna yttrandefrihet och främja ett inkluderande och demokratiskt offentligt rum. Sagostunderna beskrivs i dessa fall som ett uttryck för dessa värden.

En gemensam beröringspunkt för samtliga röster är omsorgen om barn och referenser till demokratiska ideal, men där utgångspunkterna för dessa skiljer sig åt. Hur dessa utgångspunkter skiljer sig, samt vad de utgörs av, är vad nästkommande kapitel kommer att ägnas åt att undersöka och analysera.

Kapitel 6. Analys

I detta kapitel genomförs en diskursanalytisk analys av det empiriska materialet med hjälp av Carol Bacchis WPR-ansats. Syftet är att synliggöra hur olika problemrepresentationer konstrueras i debatten om Drag Story Hour. Kapitlet är uppbyggt utifrån de tre analysfrågor som valts ut ur WPR-ansatsen och som presenterats samt förklarats i uppsatsens metodkapitel. Genom att analysera underliggande antagelser, nyckelkoncept, binariteter och personkategorier granskas och analyseras problemrepresentationerna. Kapitlet syftar till att blottlägga det som explicit uttrycks i utsagorna i debatten och granska dessa noggrant.

6.1 Vad är ”problemet” representerat att vara?

Den första analysfrågan utgår från Bacchis (2009, s. 2–4) förståelse att texter, såsom medieartiklar och policyer, innehåller underliggande problemrepresentationer. Genom att identifiera vad som framställs som ”problem” i debatten är syftet att synliggöra de implicita problemrepresentationerna och göra dem explicita.

Vidare kommer detta avsnitt att analysera resultatkapitlets tematiseringar parvis: Det oskyldiga barnet tillsammans med Nyttjandet av skattemedel samt Principen om armlängds avstånd tillsammans med Biblioteket som en grund för den fria demokratin. Det parvisa upplägget motiveras av att varje temapar bygger på samma röster, argumentation och utgångspunkter. Tema-paren utgör ömsesidigt beroende delar av samma resonemang, och kan därför inte förstås fristående från varandra. Att analysera dem tillsammans gör det möjligt att synliggöra de underliggande problemrepresentationer som formar respektive problemformulering.

I de två första kategorierna av uttalanden, där olika röster i debatten argumenterar för att sagostunden med dragartister bör ställas in eller förbjudas, motiveras detta med att evenemanget uppfattas som olämpligt för barn. Trots principen om armlängds avstånd menar dessa röster – som huvudsakligen utgörs av företrädare för Sverigedemokraterna – att det i detta fall är legitimt att påverka bibliotekens programverksamhet med hänvisning till folkbibliotekets offentliga finansiering, samt att principen inte bör gälla när barns säkerhet står på spel.

Arbetar man baklänges, som Bacchi (2009, s.3) förespråkar, där inställandet av evenemanget i detta sammanhang framställs som ”lösningen”, konstrueras ”problemet” inte som sagostunden i sig, utan som barnens exponering för den. ”Normkritik, normkreativitet och sexuella läggningar ska inte beröra 2- till 7-åriga barn” (Thorén 2022), säger SD-politikern Jonatan Sager. Problemrepresentationen blir därmed inte själva sagostunden utan att: *Barn får inte vara barn när de exponeras för normkritik, könsöverskridande uttryck och HBTQ+-relaterat innehåll.*

I de två kategorierna av utsagor, där andra mot-röster i debatten försvarar sagostundens genomförande, grundas argumentationerna i en syn på biblioteket som en öppen, inkluderande institution tillgänglig för alla, vars verksamhet ska skyddas från politisk påverkan genom principen om armlängds avstånd. När kritiska politiska aktörer försöker stoppa Drag Story Hour tolkas detta som ett hot mot hela biblioteksverksamheten. Det uttrycks en oro för att principen om armlängds avstånd håller på att urholkas, att vissa uttryck riskerar att censureras, och att centrala

demokratiska värden – såsom yttrandefrihet, mångfald och inkludering – är satta under press. ”Det här sättet är inte rätt, det visar på okunskap och en nonchalans mot vår demokrati. Det är ju grunden i kommunal demokrati att politikerna inte ska gå in och bestämma vilka program biblioteket lägger [...]” (Källén 2022), uttalar Maia Dahlberger vid ett tillfälle.

”Lösningen” i denna kontext konstrueras som behovet att upprätthålla bibliotekets autonomi, skydda principen om armlängds avstånd och värna om biblioteken som inkluderande, öppna demokratiska rum genom att, i detta fall, låta biblioteket sköta sin egen programverksamhet och genomföra sagostunden som planerat. Problemrepresentationen i detta sammanhang kan därmed förstås som: *Bibliotekets demokratiska uppdrag hotas när politiker försöker styra programverksamhet eller utesluta vissa grupper och uttryck från det offentliga rummet.*

6.2 Vilka antaganden eller förutfattade meningar ligger till grund för representationen av ”problemet”?

I detta avsnitt fördjupas de två problemrepresentationerna som identifierades i föregående avsnitt genom att undersöka vilka antaganden, uppdelningar och tänkesätt som ligger till grund för hur respektive ”problem” konstrueras. Analysfrågan undersöks och besvaras med hjälp av sina tillhörande analysverktyg: binariteter, nyckelkoncept samt kategorier (Bacchi 2009, s.7–9) som redogjordes för i uppsatsens analysmetodsavsnitt.

Bland de röster som konstruerar problemrepresentationen: Barn får inte vara barn när de exponeras för normkritik, könsöverskridande uttryck och HBTQ+-relaterat innehåll, återkommer begreppet *sexualisering* i nästan samtliga utsagor. Detta nyckelkoncept används som bärande argument för att sagostunder med dragartister inte bör förekomma på bibliotek. Dragartisternas uttryck samt sagostundernas innehåll beskrivs av de kritiska rösterna som sexualiserande och därmed som olämpliga, och i förlängningen farliga för barn. I empirin förekommer dock inga konkreta exempel eller faktiska uppgifter som visar att sagostunden innehåller explicita sexuella inslag. På så sätt blottläggs en underliggande antagelse att könsöverskridande uttryck – som de dragartisterna ger uttryck för –, samt innehåll med HBTQ+ representation, tolkas av rösterna som något som i sig är sexuellt laddat. Genom denna antagelse uppdragas en föreställning om att vissa identiteter och uttryck ses som mer sexualiserade än andra. Det som tas för givet är en heteronormativ och könsbinär konstruktion av både barndom och vuxenvärlden, där det som faller utanför dessa ramar – såsom könsöverskridande uttryck och innehåll med HBTQ+-perspektiv – betraktas som avvikande och hotfullt.

Nyckelkonceptet *säkerhet* aktiveras genom det ovannämnda underliggande antagandet att avvikelser från heteronormativa och könsbinära normer innebär ett hot, särskilt mot barn. Antagandet fungerar till att motivera samt legitimera politiskt ingripande i bibliotekens innehåll, trots principen om armlängds avstånd. Bland rösterna bakom detta nyckelkoncept beskrivs sagostunderna som direkt farliga, ett hot mot barns säkerhet – men inte i fysisk mening, utan som ett psykologiskt eller ideologiskt hot. Barnens ”oskyldiga natur” eller ”ideologiska neutralitet” konstrueras i denna problemrepresentation som något som måste skyddas från påverkan, särskilt från normkritiska eller queerpolitiska perspektiv. Därigenom sker en förskjutning från fysisk till moralisk säkerhet, där vissa idéer och uttryck framställs som potentiellt skadliga.

Det hittas i problemrepresentationen en bacchisk binaritet mellan barnet och dragartisten. I den här motsatskonstruktionen positioneras barnet som symbol för ”renhet”, ”oskuld” och neutralitet – ett subjekt som måste skyddas från påverkan. Bilden av det oskyldiga, ideologiska neutrala barnet fungerar här som norm, den definierar vad som anses ” normalt” eller acceptabelt för barn att möta. Dragartister och HBTQ+-relaterat innehåll positioneras däremot som det motsatta; som något ideologiskt, sexualiserat och potentiellt farligt. I denna kontext utgör barnet ett slags negativt spegelbegrepp till dragartisten, där det oskyldiga barnet utgör allt det dragartisten inte antas representera. På detta sätt skapas en hierarkisk binaritet där det ”oskuldsfulla” barnet inte bara värderas högre, utan också används för att legitimera uteslutning av uttryck som bryter mot heteronormativa och könsrelaterade normer. Detta motsatspar förekommer dock inte enbart som en bacchisk binaritet i problemrepresentationen, utan utgör även de två centrala personkategorierna.

Enligt Bacchi (2009, s. 9) har kategorier – särskilt sådana som beskriver personer eller grupper – en formande roll i både politik och samhälle, och är därför aldrig neutrala. I problemrepresentationen framträder personkategorierna barn och dragartister, vilka fungerar som symbolbärare i debatten och produceras genom ett språkbruk som laddar dem med särskilda egenskaper. Kategorin barn konstrueras av problemrepresentationens röster som en homogen grupp; sårbara, oskuldsfulla och oförmögna att hantera normöverskridande uttryck. När Jonathan Sager säger att barn ska ”hoppa i vattenpölar och leka med pinnar” (Thorén 2022), skapas en föreställning om vad barndom är, eller bör vara, där barndomen idealiseras som en period av lek, frånvaro av sexualitet, normöverskridande könsuttryck och frihet från ideologisk påverkan. Implicit förstås då andra tolkningar av barndom, där barn kan anses kapabla att förstå mångfald eller uttrycka egna tankar om kön och identitet, som avvikande eller otillbörliga.

Parallellt konstrueras kategorin *dragartist* som något avvikande, vuxet och potentiellt farligt. Genom beskrivningar som att dragartister bär ”utmanande klädsel” eller utgör ”sexualisering av barn”, laddas denna kategori med sexuella, ideologiska och gränsöverskridande konnotationer. Det tycks i sammanhanget spela mindre roll vad dragartisternas sagostunder faktiskt innehåller, deras kategori i sig antas representera något olämpligt för barn.

I den andra problemrepresentationen: Bibliotekets demokratiska uppdrag hotas när politiker försöker styra programverksamhet eller utesluta vissa grupper och uttryck från det offentliga rummet, framträder två centrala nyckelkoncept som bärande i argumentationen. Begreppen *demokrati* och *armlängds avstånd* används återkommande i empirin som självklara värden att försvara. Enligt Bacchi (2009, s. 8) är det just denna självklarhet som gör nyckelkoncept analytiskt intressanta, eftersom de alltid är villkorade av sina sammanhang och därmed inneboende av antaganden.

När begreppet *demokrati* används i empirin hänvisar denna inte enbart till majoritetsstyre, utan snarare till skyddet för vissa institutionella principer som: kulturens självständighet, fri åsiktsbildning och allas tillgång till det offentliga rummet. När Maia Dahlberg uttrycker att det är ”grunden i kommunal demokrati att politikerna inte ska gå in och bestämma vilka program biblioteket lägger” (Källén 2022), och DIK:s ordförande Anna Troberg beskriver SD-politikernas försök till styrning av biblioteks innehåll som ett ”allvarligt demokratiskt problem” (Troberg 2022), framträder en underliggande förståelse av nyckelbegreppet demokrati i detta sammanhang. I denna kontext handlar demokrati om att skydda institutionell autonomi och professionell

bedömning från politisk inblandning, vilket i förlängning innebär att politisk påverkan inte uppfattas som ett uttryck för demokratiskt deltagande, utan som ett hot mot den.

Nyckelkonceptet *armlängds avstånd* används i flera uttalanden för att avgränsa vad politiker får och inte får påverka. I utsagorna framställs principen om armlängds avstånd inte bara som en praktisk regel, utan som ett vägledande ideal – en princip som förväntas garantera det demokratiska utrymmet för bibliotekens självständighet. Parisa Liljestrand kallar det en ”helt central styråra för regeringens kulturpolitik” (TT Nyhetsbyrån 2022), och chefjuristen på Kulturrådet, Greta von Rosen Stövind, understryker att principen syftar till att skydda den konstnärliga friheten från innehållsmässig styrning (Röshammar & Clemens 2022). När denna princip då upplevs som hotad, tolkas det i sammanhanget inte enbart som ett angrepp på det enskilda evenemanget eller biblioteket, utan som ett bredare hot mot folkbibliotekens självständighet, och i förlängning mot det demokratiska samhället i stort. Nyckelkoncepten i denna problemrepresentation får därmed sin betydelse i relation till det som uppfattas stå på spel. Sagostunden förstås här inte endast som ett enskilt, isolerat evenemang, utan får stå som en symbol för bibliotekens demokratiska roll mer generellt. Genom att mobilisera dessa begrepp blir det möjligt för problemrepresentationens röster att formulera problemet som något större än bara en fråga om sagoläsning – utan en fråga om hela samhällets riktning där de grundläggande demokratiska värdena upplevs vara hotade.

I problemrepresentationen framträder en bacchisk binaritet mellan ett *inkluderande* bibliotek och ett *exkluderande*. Här sätts värdet av att biblioteken ska vara till för alla i centrum. Det inkluderande biblioteket framställs som ett demokratiskt rum präglad av öppenhet, mångfald och tillgänglighet – där alla röster, även de normöverskridande, ska ges utrymme. Motsatsen blir det exkluderande biblioteket, där politisk påverkan och inskränkningar i programverksamheten framställs som ett hot mot dessa demokratiska ideal. Motsatsparet fungerar inte enbart som en uppdelning, utan skapar även en vågskål där inkludering framställs som eftersträvansvärt, medan exkludering får symbolisera ett slags ideologisk tillbakagång. Genom att den inkluderande sidan värderas högre pekar binariteten inte bara ut en skillnad, utan definierar också vad som uppfattas som ”rätt” och önskvärt. På så sätt uppdragas en underliggande föreställning om bibliotekets samhällsroll som inte enbart en neutral plats för informationsförmedling och boklån, utan som en aktiv aktör i upprätthållandet av demokratiska värden. Det inkluderande biblioteket framhålls här som ett ideal, medan det exkluderande blir ett varnande exempel; ett tecken på vad som kan stå på spel om principen om armlängds avstånd inte försvaras.

I problemrepresentationen synliggörs två motstående personkategorier: *politiker* och *bibliotekspersonal*. Politiker – särskilt från Sverigedemokraterna – framställs som en potentiellt hotfull kategori när de överskrider gränsen för vad som uppfattas som legitim politisk påverkan. Deras försök att styra biblioteksverksamheten beskrivs i utsagorna som ett demokratiskt problem. I kontrast framställs kategorin bibliotekspersonal som rationella och sakkunniga yrkesutövare med tolkningsföreträde i biblioteken innehållsfrågor. Personkategorierna tilldelas därmed olika moraliska värden, där politisk inblandning uppfattas som ett hot mot bibliotekens demokratiska uppdrag, och professionell autonomi som ett ideal.

Mot bakgrund av dessa iakttagelser fördjupas nu analysen genom att sammanfatta vilka föreställningar och antaganden som möjliggjort de identifierade problemrepresentationerna. Sammanfattningsvis har detta analysavsnitt undersökt vilka underliggande antagande och föreställningar som ligger bakom de två problemrepresentationer som identifierades i föregående avsnitt.

Analysen fann att den första problemrepresentationen bygger på det underliggande antagandet att barn genom sin sårbara, oskuldsfulla natur är oförmögna att hantera normöverskridande uttryck, vilket är varför de behöver skyddas från HBTQ+-innehåll. Detta antagande konstrueras utifrån relationen mellan personkategorierna och motsatsparet ”barn” och ”dragartist”, och rättfärdigas genom nyckelkoncept som ”sexualisering” och ”säkerhet”.

Den andra problemrepresentationen utgår från antagandet att kulturverksamhet ska vara autonom från politisk påverkan. Detta antagande konstrueras utifrån relationen mellan personkategorierna ”bibliotekspersonal” och ”politiker” samt motsatsparet exkluderande/inkluderande, och rättfärdigas genom nyckelkoncept som ”demokrati” och ”armlängds avstånd”.

6.3 Vad lämnas oproblematiserat i problemrepresentationen? Vilka tystnader identifieras?

I detta avsnitt sker en kritisk granskning med hjälp av analysfrågorna om vilka perspektiv och förståelser som lämnas oproblematiserade i problemrepresentationen. Genom att synliggöra dessa tystnader undersöks vilka alternativa förståelser som därmed osynliggörs och vilka begränsningar som präglar problemrepresentationerna.

I problemrepresentationen: Barn får inte vara barn när de exponeras för normkritik, könsöverskridande uttryck och HBTQ+-relaterat innehåll, tas flera antagelser för givna utan att problematiseras. Inledningsvis framställs barndomen som ett normativt och enhetligt tillstånd präglat av ideologisk neutralitet och sårbarhet. En tydlig tystnad framträder här där en alternativ förståelse av barndomen, en där barn skulle kunna ses som kapabla att hantera normöverskridande könsuttryck, identiteter och perspektiv, saknas. Istället tas det för givet att ideologisk påverkan i sig är negativ, utan att det problematiseras att all kultur och konst i realitet förmedlar värden. Det diskuteras inte att även ”traditionella” sagostunder med ”traditionella” sagor förmedlar normer – ofta om kön, familj och sexualitet – men dessa framstår som neutrala och självklara, medan normöverskridande inslag markeras som ideologiska och farliga. Därmed blir vissa uttryck avvikande bara genom att de avviker från det normativa, och det som framställs som opolitiskt kan i själva verket förstås som djupt normproducerande.

Föreställningen om vad som anses vara barnvänligt lämnas i detta sammanhang också oflekterad, trots att den konstrueras av vuxna, ofta politiska aktörer, vars tolkningar av vad som är sexualiserande presenteras som objektiva snarare än subjektiva. Samtidigt förblir det oproblematiserat att barn själva kan ha normöverskridande erfarenheter, identiteter eller perspektiv. Därmed exkluderas vissa barn ur föreställningen om vad ett barn är, vilket riskerar att osynliggöra deras behov och möjligheter till igenkänning – något som kan tolkas stå i direkt motsättning till den omtanke som rösterna i problemrepresentationen säger sig företräda.

I problemrepresentationen: Bibliotekets demokratiska uppdrag hotas när politiker försöker styra programverksamhet eller utesluta vissa grupper och uttryck från det offentliga rummet framställs hotet mot bibliotekets självständighet som ett demokratiskt problem, där politisk påverkan tolkas som ett intrång i det professionella utrymmet. Vad som lämnas oproblematiserat i denna förståelse är att även föreställningen om det demokratiska biblioteket bygger på idealiserade uppfattningar. Det diskuteras inte att även biblioteksverksamhet formas inom ramar av

normer där urval, innehåll och prioriteringar ständigt görs. Därmed osynliggörs hur biblioteks-personalen själva verkar inom institutionella och normstyrda kontexter.

En tystnad i detta sammanhang är även just bibliotekspersonalens. Trots att sagostunden formuleras som ett försvar för bibliotekets demokratiska uppdrag, är det framför allt externa röster – politiker, fackliga representanter och kulturpolitiska aktörer – som definierar vad detta uppdrag innebär. De som faktiskt planerar, genomför och ansvarar för verksamheten, alltså bibliotekspersonalen själva, hörs knappt. Vilka kan riskera leda till att professionell kunskap om exempelvis litteraturpedagogik, barns utveckling och inkluderande arbetssätt lämnas utanför diskussionen. Det som istället framträder är en diskussion där biblioteket försvaras, men där dess professionella verksamma inte riktigt får vara med och formulera vad det är som ska försvaras.

Övergripande för de båda problemkonstruktionerna är frånvaron av sagostunds-deltagarnas egna erfarenheter. Trots att debatten kretsar kring ett offentligt evenemang, riktat till barn och föräldrar, är deras röster i princip frånvarande i materialet. Det talas mycket *om* barn; om vad som är lämpligt eller skadligt för dem, men nästan inget *från* barn eller deras vuxna. Den enda gång deltagare kommer till tals är i ett kort inslag efter att det omdebatterade sagostunden genomförts – där både barnet och den medföljande föräldern uttrycker att de haft en positiv upplevelse. Frånvaron av deltagarnas perspektiv gör att de förblir passiva objekt snarare än aktiva subjekt i det narrativ som skapas kring debatten – vilket begränsar vilka erfarenheter och tolkningar som får vara med och forma förståelsen av vad ”problemet” egentligen består i.

6.4 Sammanfattning

Detta sammanfattande avsnitt fungerar till att sammanfatta analysfrågornas resultat samt reflektera över dessa i relation till uppsatsen syfte att undersöka hur folkbibliotek framställs i debatten.

I analysen har två motstridiga problemrepresentationer kring sagostunder med dragartister på bibliotek synliggjorts. Den första problemrepresentationen: Barn får inte vara barn när de exponeras för normkritik, könsöverskridande uttryck och HBTQ+-relaterat innehåll, utgår från en syn på barn som sårbara, ideologiskt neutrala och i behov av skydd från påverkan. Problemet formuleras som att vissa uttryck – särskilt dragartisters framträdanden – anses sexualiserande och därmed olämpliga för barn, vilket motiverar politisk påverkan av biblioteksverksamhet trots principen om armlängds avstånd. Nyckelkoncept som ”sexualisering” och ”säkerhet” används för att legitimera ingripande och inskränkningar i bibliotekens programverksamhet. Samtidigt visar analysen att denna problemrepresentation vilar på djupt normativa föreställningar om barndom, där alternativa förståelser som erkänner barns förmåga att hantera mångfald och normöverskridande perspektiv, lämnas oproblematiserade.

Den andra problemrepresentationen: Bibliotekets demokratiska uppdrag hotas när politiker försöker styra programverksamhet eller utesluta vissa grupper och uttryck från det offentliga rummet, utgår istället från en syn på politisk påverkan på biblioteksinnehåll som ett direkt hot mot bibliotekets självständighet och demokratiska funktion. Problemet formuleras som att folkbibliotekens självständiga verksamhet riskerar att inskränkas när politiker försöker styra programinnehåll eller utesluta vissa uttryck, vilket ses som ett intrång i det professionella utrymmet. Begrepp som ”demokrati” och ”principen om armlängds avstånd” används för att legitimera

bibliotekens autonomi och framställa dem som demokratiska rum för mångfald och yttrandefrihet. Samtidigt visar analysen att denna föreställning också vilar på idealiserade uppfattningar – det diskuteras inte att också bibliotekets verksamhet formas av normer och ideologiska värderingar.

Analysen har även synliggjort hur båda problemrepresentationerna bär på sina egna tystnader: vissa barns erfarenheter osynliggörs, deltagarnas perspektiv är underrepresenterat och professionella aktörers röster – trots att det är de som förväntas bära verksamheten – hörs i princip inte alls. Det väcker frågor om vem som får definiera vad biblioteket är, vad det ska vara och för vem.

I relation till framställningen av själva biblioteket i de två problemrepresentationerna, framställs biblioteket i den första som en plats vars verksamhet potentiellt kan utgöra ett hot mot barns oskyldiga natur och säkerhet. Det beskrivs inte explicit som ett problematiskt rum i sig, men dess programverksamhet – särskilt när den rymmer normöverskridande eller queera uttryck – betraktas som ideologiskt laddad och därmed olämplig för barn. Genom att formulera problemet som barnets exponering för viss typ av innehåll, förskjuts fokus från bibliotekets autonomi till dess ansvar för att skydda barn från ”påverkan”. I denna konstruktion framstår biblioteket som en plats som måste övervakas och kontrolleras, särskilt vad gäller innehåll riktat till barn. Det implicerar en bild av biblioteket som en potentiellt ideologiserande miljö, vars verksamhet kräver politisk granskning snarare än professionell tillit.

I den andra problemrepresentationen, konstrueras istället biblioteket som en grundpelare i det demokratiska samhället. Här framstår biblioteket som ett öppet, inkluderande och professionellt styrt rum, vars verksamhet bör vara fri från politisk styrning. Genom nyckelkoncepten ”demokrati” och ”armlängds avstånd” legitimeras biblioteket som en plats för yttrandefrihet, minoritetsinkludering och jämlik kunskapsförmedling. Denna framställning positionerar biblioteket som ett aktivt subjekt i demokratins upprätthållande – inte en neutral serviceinrättning, utan en samhällsarena med uppdrag att främja mångfald, demokrati och mänskliga rättigheter.

Kapitel 7. Diskussion och slutsatser

I detta kapitel diskuteras uppsatsens resultat och analys i relation till tidigare forskning. Därefter följer ett diskuterande avsnitt om uppsatsens slutsatser, vilket följs av en metodkritik. Avslutningsvis ges förslag på vidare forskning.

7.1 Diskussion

7.1.1 Föreställningar om folkbiblioteket

I uppsatsens resultat och analys framträder två motstridiga föreställningar om folkbiblioteket: en där biblioteket betraktas som en negativt ideologiserande miljö, särskilt i relation till barn, vilket motiverar politisk kontroll över dess verksamhet, och en där det förstås som en demokratisk mötesplats där professionell autonomi, inkludering och yttrandefrihet utgör centrala värden. Den analyserade debatten skulle därmed kunna förstås som en del av det mönster som Hedemarks (2009, 2018) tidigare forskning om biblioteksdebatter identifierat; där olika föreställningar om bibliotekets uppdrag och funktion ställs mot varandra, ofta i samband med att bibliotekets mer samtida, breddade uppdrag aktualiseras. Inom denna tolkningsram skulle den analyserade debatten även kunna sägas ingå i den *bokliga diskurs* som Hedemarks (2009) tidigare forskning belyst. Trots att sagostundens motståndare sällan explicit uttrycker föreställningar om bibliotekets uppdrag, framträder ändå en underliggande syn som står i motsättning till den bild som försvararna formulerar. Kritiken mot sagostunden kretsar ofta kring farhågor om politisering, ideologisk påverkan och barns exponering för det ”avvikande” i en miljö som förväntas vara politisk neutral och normbärande. Om man – med stöd i tidigare forskning (Audunson et al. 2019; Hedemark 2009) – tolkar motståndarna som bärare av den traditionella föreställningen om biblioteket som en apolitisk plats för tyst läsning och boklån, kan kritiken förstås som en reaktion som förstärks av denna uppfattning. Sagostunder med dragartister upplevs i så fall som ett avsteg från bibliotekets ”egentliga” funktion – en tolkning som kan kopplas till Michniks (2018) analys om hur bibliotekets legitimitet utmanas när det uppstår en diskrepans mellan vad verksamheten faktiskt erbjuder och vad externa aktörer, såsom beslutsfattare eller besökare, förväntar sig. Den bokliga diskursen skulle därmed i detta sammanhang fungera som en gränsdragning för vad som uppfattas som legitim biblioteksverksamhet, där det som faller utanför traditionell litteratur, tystnad och politisk neutralitet blir något potentiellt hotfullt eller olämpligt.

7.1.2 Bibliotekariernas frånvarande röster

I resultatet och analysen identifierades ett uteblivande av bibliotekariers egna röster i debatten, medan utsagor från politiker, fackrepresentanter och andra professionella inom kultursektorn fick störst utrymme. Detta är ett mönster som även känns igen från Hedemarks (2018) analys av biblioteksdebatter mellan 2007–2017 som också identifierade en frånvaro av bibliotekariers röster i biblioteksdebatter. Orsakerna till denna tystnad kan vara flera. Ett möjligt skäl relaterar till frågor

om personlig säkerhet. Tidigare forskning har visat att evenemang som Drag Story Hour ibland har resulterat i hot och trakasserier riktade mot bibliotekspersonal (Stone 2019; Ellis 2022), där exempelvis flera folkbibliotekarier i Carlsson et al. (2023) studie vittnade om just politiskt motiverade påtryckningar och personliga hot i samband med aktiviteter kopplade till bland annat HBTQ+- teman. Om folkbibliotekarier i allt högre utsträckning upplever personliga hot på sina arbetsplatser kan detta leda till att de inte heller vågar uttala sig offentligt.

En annan möjlig förklaring rör materialets avgränsning. Eftersom bibliotekarier sällan är ”offentliga” personer i traditionell mening, uttrycker de sig kanske hellre i andra forum, såsom sociala medier eller interna nätverk. Samtidigt som det kan vara just denna position utanför det offentliga rampljuset som gör att bibliotekariernas röster inte får genomslag på kultursidorna eller i nyhetsmedia, där redaktionella urval ofta premierar uttalanden från mer inflytelserika aktörer såsom politiker eller opinionsbildare. Det är därför möjligt att frånvaron av bibliotekariernas röster snarare speglar begränsade möjligheter att delta i det offentliga samtalet, än en bristande vilja.

Samtidigt visade Barriage et al. (2021) studie att det ofta var bibliotekarierna själva som initierade Drag Story Hour, vilket innebar att deras egna erfarenheter och förhållningssätt spelade en avgörande roll för om sådana evenemang genomfördes. Att bibliotekariernas röster saknas i det undersökta materialet gör det svårt att uttala sig om bibliotekariernas perspektiv. I vissa fall hänvisar politiker eller bibliotekschefer till bibliotekslagen, bibliotekens verksamhetsplaner eller HBTQ+-certifiering som motiv för att genomföra sagostunderna, men det hade varit värdefullt att ta del av hur bibliotekarierna själva resonerar för att få en mer allomfattande bild – särskilt i relation till den ambivalens Barriage et al. (2021) studie också identifierade bland bibliotekarierna. Trots att en stor majoritet av respondenterna uttryckte stöd för evenemangen, framkom en viss obekvämheter hos en del bibliotekarier i frågan om bibliotekets offentliga marknadsföring av evenemangen. Denna dimension går inte att analysera direkt i denna uppsats undersökta material, men mot bakgrund av den tidigare studiens resultat väcks frågan om liknande överväganden kan vara med och bidra till bibliotekariernas frånvaro i denna debatt. Studien identifierade trots allt en viktig ambivalens: att även bibliotekarier som stöttade Drag Story Hour och dess syfte kunde känna sig obekväma med att öppna eller marknadsföra evenemanget.

Även om några säkra slutsatser inte kan dras, aktualiseras frågan om huruvida bibliotekariernas frånvaro i debatten kan vara resultatet av en samverkande effekt mellan personlig ambivalens, mediala urvalsmekanismer och en rädsla för att delta i ett polariserat och potentiellt farlig offentlig diskussion.

7.1.3 Folkbiblioteket i det samtida politiska klimatet

Det som Harding (2022) beskriver som en pågående ”återpolitisering” av svensk kulturpolitik blir i den analyserade debatten något påtagligt konkret. Företrädare från SD ifrågasätter inte bara bibliotekets verksamhet genom sin kritik utan även i förlängning även bibliotekets samhälleliga uppdrag, vilket illustrerar just den förskjutning från tidigare politisk konsensus till konflikt – särskilt i relation till principen om armlängds avstånd –, som Harding poängterat.

På liknande sätt bekräftar denna studie den bild som tidigare forskning tecknat (Carlsson et al. 2022; Carlsson et al. 2023) av en samtid där Sveriges folkbibliotek och deras personal i allt högre grad utsätts för politiska påtryckningar, hot och ideologiskt färgad kritik, vilket i sin tur försvårar genomförandet av bibliotekets demokratiska uppdrag och även bidrar till att detta

uppdrag ifrågasätts. I de empiriska utsagorna mobiliseras föreställningar om barns sårbarhet för att legitimera en i grunden ideologiskt motiverad oro över bibliotekens verksamhet i relation till normkritiska uttryck – ett mönster som även identifierats i analyser av Engström et al. (2024) och Ellis (2022). Genom att rama in bibliotekets programverksamhet som ett hot mot barnets ”oskyldiga natur” tillskrivs dessa normöverskridande uttryck en närmast pervers karaktär, vilket i sin tur möjliggör moralisk upprördhet och politiska ingripanden. Moralpaniken kring Drag Story Hour som Ellis (2022) tidigare identifierat, samt hur barnet konstrueras i kritiken av Drag Story Hour, återfinns till stor del i det empiriska materialet där samma argument om barns sårbarhet, olämplighet och moral upprepas gång på gång – trots att själva evenemanget, i det enda fall deltagarnas egna röster fick utrymme, enbart beskrevs i positiva termer.

Vidare kan även den förståelse av barnet som ett ”blivande” eller ”varande”, som Engström et al. (2024) belyste i sin analys, identifieras i det undersökta materialet. I flera av motståndarnas utsagor framstår barnet främst som ett ”blivande”; det vill säga inte som ett fullvärdigt subjekt i nuet, utan som en framtida individ att forma och skydda. Denna syn fungerar till att väcka starka känslor kring vad barn bör exponeras för eller hållas borta från, och skapar ett moraliskt tolkningsutrymme där sagostunder med dragartister blir särskilt omstridda. Samtidigt går det också att urskilja från sagostundens försvarare en underliggande förståelse av barnet som ett ”varande” – ett subjekt med rätt till egna upplevelser här och nu. Förståelse av barnet som ett ”varande” fungerar i denna kontext till att legitimera sagostunden som en tillåtande och lekfull aktivitet där barn kan möta normöverskridande uttryck utan att det direkt ses som ideologisk påverkan.

Sammantaget tecknar dessa tre diskuterande avsnitt en bild av ett folkbibliotek som verkar i ett allt mer polariserat samhällsklimat, där det i ökande grad har kommit att fungera som en ideologiskt laddad konfliktpunkt. Vad folkbiblioteket är, vem det är till för, och vilka uttryck som anses höra hemma där är föremål för pågående omförhandlingar i en samtid där den tidigare konsensusen kring den demokratiska samhällsordningen inte längre gäller.

7.2 Slutsatser

Denna uppsats syfte har varit att undersöka hur biblioteket framställs i debatten kring Drag Story Hour på Kalmar stadsbibliotek. Detta syfte har undersökts med hjälp av tre forskningsfrågor: 1. Hur framställs biblioteket i debatten? 2. Vilka röster får utrymme i materialet, och vilka likheter samt skillnader kan identifieras i deras beskrivningar och framställningar? 3. Hur kan detta förstås utifrån Carol Bacchis WPR-analys?

Den första forskningsfrågan om hur biblioteket framställs i debatten besvarades i både resultat- och analyskapitlet som fann två motstridiga framställningar i materialet. Den ena framställningen var av en mer implicit karaktär där biblioteket framställdes som en negativt ideologiserande miljö – särskilt i relation till barn – vilket motiverar politisk kontroll över dess verksamhet. Den andra framställningen var av en mer explicit karaktär och framställde biblioteket som en demokratisk mötesplats där professionell autonomi, inkludering och yttrandefrihet utgör centrala värden.

Den andra forskningsfrågan om vilka röster som kom till tals i materialet och vilka likheter samt skillnader det fanns att hitta i dessa, besvarades främst i resultatkapitlet. I debatten var det

till största del politiker som fick mest utrymme, men även fackrepresentanter och andra professionella från kultursektorn. Röster som ytterst sällan fick komma till tals var deltagarnas egna, och bland de röster som helt saknades identifierades bibliotekariernas. Påtalande likheter uppdagades bland de röster som var kritiska till sagostunden och bland de röster som försvarade evenemanget, där samma argument och formuleringar återkom frekvent.

Den tredje forskningsfrågan besvarades i uppsatsens analyskapitel genom tre frågor utvalda ur WPR-ansatsen. Två problemrepresentationer identifierades i debatten som utgick från två olika underliggande antaganden. Den första problemrepresentationen framställde barnets exponering för normöverskridande uttryck som själva ”problemet”, med det underliggande antagandet att barn – utifrån en djupt normativ föreställning om barndom – är oförmögna att hantera normöverskridande uttryck och därför måste skyddas från HBTQ+-relaterat innehåll. Den andra problemrepresentationen framställde politikerns otillbörliga påverkan på biblioteksverksamheten som ”problemet”, vilket utgick från det underliggande antagandet att kulturverksamhet ska vara autonom från politisk påverkan.

Nyckelkoncepten ”sexualisering” och ”säkerhet” används av sagostundens motståndare för att motivera politisk inblandning trots principen om armlängds avstånd, medan nyckelkoncepten ”demokrati” och ”principen om armlängds avstånd” används av sagostundens försvarare för att legitimera bibliotekens autonomi och framställa biblioteket som det demokratiska rum dessa röster ser den som.

I den första problemrepresentationen identifierades ”barn” och ”dragartist” både som två personkategorier men också som en bacchisk binaritet, där barnet konstrueras som dragartistens negativa spegelbild; det oskyldiga barnet symboliserar allt det dragartisten inte anses representera. I den andra problemrepresentationen identifieras personkategorierna ”bibliotekspersonal” och ”politiker”, där politiker – särskilt de från Sverigedemokraterna – framställs som en potentiellt hotfull kategori, medan personkategorin ”bibliotekspersonal” framställs som rationella och sakkunniga yrkesutövare med tolkningsföreträde i bibliotekens innehållsfrågor. Den bacchiska binaritet som framträder i den andra problemrepresentationen är den mellan ett ”inkluderande” bibliotek och ett ”exkluderande”. Det inkluderande biblioteket framställs som en demokratisk arena för mångfald och öppenhet, medan det exkluderande framställs som en institution där politisk styrning riskerar att underminera dessa demokratiska värden.

I relation till tidigare forskning råder övergripande samstämmighet mellan det som denna uppsats hittat och det de tidigare studierna funnit. Särskilt relevant är Hedemarks (2009, 2018) forskning om biblioteksdebatter med fokus på den bokliga diskursen, Hardings (2022) studie kring återpolitiseringsen av svensk kulturpolitik samt Ellis (2022) och Engström et al (2024) tidigare analyser av debatter kring Drag Story Hour. Flera av uppsatsens huvudsakliga fynd bekräftar vad dessa forskare tidigare har belyst så som; avsaknaden av bibliotekariers röster i offentliga biblioteksdebatter, kulturpolitikens förskjutning från konsensus till konflikt, samt hur barnet tillskrivs en central, symbolisk roll i sagostunds-motståndarnas argumentation.

Denna studies viktigaste slutsatser rör dock inte enbart hur biblioteket framställs i den analyserade debatten, utan också vilka underliggande antaganden och värderingar som formar dessa framställningar; hur de används, vad de säger om vår samtid och vilka framtidsutsikter de antyder för folkbiblioteket som institution. Debatten blottlägger ett skifte där tidigare självklara demokratiska principer – såsom yttrandefrihet, professionell autonomi och armlängds avstånd – inte

längre kan tas för givna. Även om den debatt som analyserats här bara är en av många kulturdebatter som förts på svenska kultursidor de senaste åren, belyser den något större: vi befinner oss i ett samhällsklimat där det inte bara är möjligt, utan alltmer accepterat, att ifrågasätta och omförhandla grundläggande demokratiska rättigheter. Vad som står på spel är därmed inte bara bibliotekets framtida roll eller bibliotekariers professionella handlingsutrymme – utan även hur samhället i stort förstår och förvaltar demokratiska värden.

7.3 Metodkritik

I ett undersökande arbete som utgår från skrivna artiklar är det svårt att inte reflektera över hur det egna urvalet påverkat resultatet. Även om jag strävat efter att inkludera ett brett och mångfacetterat källmaterial som speglar olika perspektiv, innebär alla urval samtidigt att något väljs bort. Detta är en avgränsning som präglar arbetet och som bör beaktas i tolkningen av resultatet och analysen. Hade andra texter valts hade analysen och resultatet potentiellt sett annorlunda ut.

Avgränsningen till endast artiklar som empiriskt material, medför som tidigare nämnts i 7.1.2 vissa metodologiska begränsningar, särskilt vad gäller vilka röster som får genomslag i det offentliga samtalet. Kultursidorna tenderar att lyfta fram aktörer med institutionell eller medial makt, vilket innebär att perspektiv från exempelvis allmänheten eller enskilda bibliotekarier i stor utsträckning kan riskera att marginaliseras. Hade undersökningen inkluderat exempelvis utsagor på sociala medier, internetforum och bloggar hade andra röster och tolkningsramar kunnat synliggöras, och en mer bred förståelse av debattlandskapet kring Drag Story Hour kunnat uppnås. Samtidigt är det viktigt att poängtera att syftet med denna uppsats inte varit att undersöka allmänhetens föreställningar om folkbiblioteket, utan att analysera hur biblioteket framställs i medie-rapporteringen av just denna debatt.

Att använda en diskursanalytisk ansats har varit en stor hjälp när det kommit till att analysera utsagorna i debatten. Framförallt har Carol Bacchis WPR-ansats fungerat som ett tydligt och konkret verktyg för att närma mig det som annars lätt förblir osynligt i en debatt; inte bara vad som sägs, utan också vad som tas för givet, vilka föreställningar och värderingar som ligger bakom uttalanden samt vad som utelämnas. Samtidigt som diskursanalysen också medför sina egna begränsningar; fokus ligger på språk och representation, vilket innebär att andra dimensioner – som aktörernas avsikter eller debattens konkreta konsekvenser – faller utanför analysens räckvidd. Det är också en tolkande metod, vilket betyder att min egen blick, läsning och val spelat stor roll i vad som lyfts fram. Det jag genom min uppsats presenterat är därmed inte en slutgiltig sanning, utan en möjlig tolkning bland flera.

7.4 Framtida forskning

Det finns flera vägar för framtida forskning att gå för att vidareutveckla och fördjupa de frågor som den här uppsatsen berört anser denna uppsatsförfattare. Ett särskilt intressant spår vore att undersöka deltagarnas egna erfarenheter – inte minst barnens. Eftersom mycket av debatten kretsat kring föreställningar om barns sårbarhet och behov av skydd, vore det relevant att i högre grad

undersöka barnens egna röster och upplevelser. Hur uppfattas och påverkar exempelvis biblioteksaktiviteter med HBTQ+-innehåll barn på längre sikt? Vad tar de med sig från dessa stunder, och hur förstår de själva sina upplevelser?

Bibliotekariernas perspektiv förtjänar också ytterligare belysning, särskilt i en svensk kontext. Tidigare internationell forskning har visat på både ambivalens (Barriage et al. 2021) och utsatthet bland bibliotekspersonal som arrangerar Drag Story Hour (Stone 2019) men mer kunskap om hur bibliotekarier upplever, resonerar kring och hanterar sagostunder med dragartister skulle bidra till en fördjupad förståelse av professionens villkor i ett alltmer polariserat samhällsklimat.

Käll- och litteraturförteckning

Empiriskt material

Publicerat material

- Carlsson, S. (2022). SD-politiker i Kalmar vill stoppa sagostund för småbarn med drag queens. *SVT Nyheter*, 3 november 2022. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/sd-politiker-vill-stoppa-sagostund-for-smabarn-med-dragqueens> [hämtad 2025-04-23].
- Clemens, A. (2022). SD till Svensk biblioteksforening: ”Ni blandar bort korten”. *Biblioteksbladet*, 24 november 2022. <https://www.biblioteksbladet.se/nyheter/sd-till-svensk-biblioteksforening-ni-blandar-bort-korten/> [hämtad 2025-04-23].
- Edliden, A. (2022). Går över gränsen. *Karlskoga Tidning-Kuriren*, 25 november 2022.
- Fohlin, K., Skogberg, K., Lennartsson, R., Johansson, A., Holmström, C., Nilsson, E., Sahlberg, E., Lundström, H.M. & Jonasson, J. (2023). Sagostund eller sexualisering av barn? *Nya Wermlands-Tidningen*, 6 januari 2023. <https://www.nwt.se/2023/01/16/sagostund-eller-sexualisering-av-barn-0e049/> [hämtad 2025-04-23].
- Hedman, S. (2022). Media fick inte lyssna på sagoläsning – Jonathan Sager (SD) fortsatt kritisk. *Barometern*, 28 november 2022. <https://www.barometern.se/artikel/media-fick-inte-lyssna-pa-normkritisk-sagolasning-jonathan-sager-sd-fortsatt-kritisk/> [hämtad 2025-04-23].
- Källén, M. (2022). Så blev sagostund med dragartister en politisk stridsfråga. *Dagens Nyheter*, 28 november 2022. <https://www.dn.se/kultur/sa-blev-en-sagostund-en-politisk-stridsfraga/> [hämtad 2025-04-23].
- Kjelldén, J. (2022). Svaret efter SD:s kritik mot sagostund med drag queens. *Expressen*, 5 november 2022. <https://www.expressen.se/nyheter/svaret-efter-sds-kritik-mot--sagostund-med-drag-queens/> [hämtad 2025-04-23].
- Nilsson, F. (2022a). Sagostund med dragqueens – då ser SD rätt: ”Det här är motbjudande”. *Barometern*, 18 oktober 2022. <https://www.barometern.se/artikel/sagostund-med-dragqueens-da-ser-sd-rott-motbjudande/> [hämtad 2025-04-23].
- Nilsson, F. (2022b). Trots kritiken – sagostunden med dragqueens är fullbokad. *Barometern*, 10 november 2022. <https://www.barometern.se/artikel/trots-kritiken-sagostunden-med-dragqueens-ar-fullbokad/> [hämtad 2025-04-23].
- Nilsson, F. (2022c). SD hotar med misstroendeförklaring om sagostund med dragqueens genomförs. *Barometern*, 9 november 2022. <https://www.barometern.se/artikel/sd-hotar-med-misstroendeforklaring-om-sagostund-med-dragqueens-genomfors/> [hämtad 2025-04-23].
- Nilsson, Å. (2022). Efter sagostundsbråket – SD ser över bibliotekens utgifter. *Dagens Samhälle*, 8 december 2022. <https://www.dagenssamhalle.se/styrning-och-beslut/demokrati/efter-drag-story-hour-nu-kartlagger-sd-bibliotekens-utgifter/> [hämtad 2025-04-23].

- Rådegård, I. (2022). Bibliotekariernas fackförbund om SD:s uttalande: Extremt allvarligt. *SVT Nyheter*, 3 november 2022. <https://www.svt.se/kultur/bibliotekariernas-fackforbund-om-sd-s-uttalande-extremt-allvarligt> [hämtad 2025-04-23].
- Röshammar, M. & Clemens, A. (2022). SD-ledamot i Kalmar: Granska biblioteket. *Biblioteksbladet*, 13 december 2022. <https://www.biblioteksbladet.se/nyheter/sd-ledamot-i-kalmar-granska-biblioteket/> [hämtad 2025-04-23].
- Thorén, M. (2022). SD-politiker vill se ett förbud mot ”motbjudande” sagostund med dragqueens. *QX*, 18 oktober 2022. <https://www.qx.se/samhalle/238225/sd-politiker-vill-se-ett-forbud-mot-motbjudande-sagostund-med-dragqueens/> [hämtad 2025-04-23].
- Troberg, A. (2022). Öppet brev till Jonathan Sager (SD). *Barometern*, 18 november 2022. <https://www.barometern.se/artikel/oppet-brev-till-jonathan-sager-sd/> [hämtad 2025-04-23].
- TT Nyhetsbyrån. (2022). Kulturministern om hatstormen: ”Allvarligt”. *TT Nyhetsbyrån*, 24 november 2022.
- Wikelund, P. & Svensson, C. (2023). Låt de små barnens stund på bibliotek vara fredad. *Smålandsposten*, 2 januari 2023. <https://www.smp.se/2023-01-02/lat-de-sma-barnens-stund-pa-bibliotek-vara-fredad/> [hämtad 2025-04-23].

Litteratur förteckning

- Aabø, S. & Audunson, R. (2012). Use of library space and the library as place. *Library & Information Science Research*. Vol. 34 s.138–149. doi: 10.1016/j.lisr.2011.06.002
- Aabø, S., Audunson, R. & Vårheim, A. (2010). How do public libraries function as meeting places? *Library & Information Science Research*. Vol. 32 nr 1, s.16-26. doi:10.1016/j.lisr.2009.07.008
- Anderson, G.C. (2024). The prevalence of children’s programming related to gender identity in North Carolina public libraries, including drag queen story hours or other drag events. *Public Library Quarterly*, Vol. 43 No. 5, s. 1-18, doi: 10.1080/01616846.2024.2302238.
- Appleton, L. & Hall, H. (2023). The public library as public sphere: a longitudinal analysis. *Journal of Documentation*. Vol. 79 nr 1, s.112-126. doi: 10.1108/JD-02-2022-0031
- Audunson, R., Essmat, S. & Aabø, S. (2011). Public libraries: A meeting place for immigrant women? *Library & Information Science Research*. Vol. 33 s.220-227. doi:10.1016/j.lisr.2011.01.003
- Audunson, R., Aabø, S., Blomgren, R., Hobohm, H.C., Jochumsen, H., Khosrowjerdi, M. Mumenthaler, R., Schuldt, K., Rasmussen, C.H., Rydbeck, K., Tóth, M. & Vårheim, A. (2019). Public libraries as public sphere institutions A comparative study of perceptions of the public library’s role in six European countries. *Journal of Documentation*, Vol. 75 nr. 6, s. 1396-1415. doi:10.1108/jd- 02-2019-0015.
- Bacchi, C. (2009). *Analysing Policy: What’s the problem represented to be?* Sydney: Pearson Australia.
- Barriage, S. , Kitzie, V., Floegel, D., & Oltmann, S.M. (2021). How visibility, hypervisibility, and invisibility shape library staff and drag performer perceptions of and experiences with

- drag storytimes in public libraries. *The Library Quarterly*, Vol. 92 No. 3, s. 215-240, doi: 10.1086/719915.
- Bland Drakar & Dragqueens (u.å). *Sagostunder* <https://blanddrakarochdragqueens.se/utbud/sagostunder/> [hämtad 2025-04-22]
- Bryman, A. (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Carlsson, H., Hanell, F. and Engström, L. (2023). Revisiting the notion of the public library as a meeting place: challenges to the mission of promoting democracy in times of political turmoil. *Journal of Documentation*, Vol. 79 nr. 7, s.178-195. doi: 10.1108/JD-03-2023-0061
- Carlsson, H., Hanell, F. and Hansson, J. (2022). Det känns som att jag bara sitter och väntar på att det ska explodera: politisk påverkan på de kommunala folkbibliotekens verksamhet i sex sydsvenska regioner. *Nordic Journal of Library and Information Studies*, Vol. 3 nr. 1, s.26-43. doi: 10.7146/njlis.v3i1.131852
- Chen, T. & Ke, H-R. (2017). Public library as a place and breeding ground of social capital: A case of Singang Library. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, Vol. 22 s.45-58. doi: 10.22452/mjlis.vol22no1.4
- Clark-Hunt, L. K., & Creel, S. (2023). Interviews with Public Librarians on Their Experiences in Cases of Censorship. *Public Library Quarterly*, 43(2), 179–201. doi: 10.1080/01616846.2023.2243201
- Drag Story Hour (u.å). *About* <https://www.dragstoryhour.org/about> [hämtad 2025-04-22]
- Ellis, J.R. (2022). A fairy tale gone wrong: social media, recursive hate and the politicisation of drag queen storytime. *Journal of Criminal Law*, Vol. 86 No. 2, s. 94-108, doi: 10.1177/00220183221086455.
- Engström, L., Carlsson, H. & Hanell, F. (2024). Drag story hour at public libraries: the reading child and the construction of fear and othering in Swedish cultural policy debate. *Journal of Documentation*, Vol. 80 No. 7, s. 226-245. doi: 10.1108/JD-02-2024-0026
- Frenander, A. (2012). Statens förhållande till folkbiblioteken, 1912-2012. I: Frenander, A. & Lindberg, J. (red.) *Styra eller stödja? Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år*. Borås: Publiceringsföreningen Valfrid, s. 15-88.
- Fritze, G. (2022). Sagostund med dragshowartister på biblioteket i Malmö fick övervakas av väktare. *SVT Nyheter*, 29 oktober 2022 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/sagostund-pa-biblioteket-fick-overvakas-av-vaktare> [hämtad 2025-03-02].
- Hanell, F., Carlsson, H & Engström, L. (2024). The public library as a political symbol: a post-political reading of the demise of the consensus-model in Swedish cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 30 nr 7, s. 899-913. doi: 10.1080/10286632.2023.2289174
- Hanell, F. Carlsson, H, Engström, L & Hansson J. (2025). Canaries of Democracy: The Role of Public Libraries in Times of Political Turmoil. *Public Library Quarterly*. Vol. 44 nr 2, s. 198-222. doi: 10.1080/01616846.2024.2385741
- Harding, T. (2022). Culture wars? The (re)politicization of Swedish cultural policy. *Cultural Trends*, Vol. 31 nr 2, s.115-132. doi: 10.1080/09548963.2021.1971932
- Hedemark, Å. (2009). *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*. Diss., Uppsala universitet.

- Hedemark, Å. (2018). Bevara eller förändra? En analys av debatter om folkbibliotek i dagspress 2007-2017. I: Hansson, J. & Wisselgren, P. (red.) *Bibliotekarier i teori och praktik: Utbildningsperspektiv på en unik profession*. Lund: BTJ Förlag, s.211-231.
- Levande Kulturarv (2023). *Sagostunder med dragqueens – Drag Queen Story Hour Sverige* <https://levandekulturarv.se/hall-kulturarvet-levande/exempelbanken/exempel/drag-queen-story-hour-sverige> [hämtad 2025-04-22].
- Linnéuniversitetet (2025). *Projekt: Folkbiblioteken i ett förändrat politiskt landskap – ett demokratiuppdrag för en ny tid?* <https://lnu.se/forskning/forskningsprojekt/projekt-folkbiblioteken-i-ett-forandrat-politiskt-landskap/> [hämtad 2025-05-10].
- Michnik, K. (2018). *Samhällets allt-i-allo?: Om folkbibliotekens sociala legitimitet*. Diss., Högskolan i Borås. Borås: Högskolan i Borås.
- Michnik, K. (2022). Vad är ett bibliotek? Biblioteket som begrepp. I: R. Blomgren, Michnik, K. & Sundeen, J. (Red.) *Biblioteksgeografien: en antologi om biblioteksväsende och biblioteksforskning* (s. 25-48). Lund: Studentlitteratur.
- Oltmann, S.M., Kitzie, V. & Barriage, S. (2023). 'For me, it is an intellectual freedom issue': drag storytimes, neutrality, and ALA core values. *Journal of Librarianship and Information Science*, Vol. 55 No. 3, s. 734-743, doi: 10.1177/09610006221100853.
- Pilerot, O. & Lindberg, J. (2018). *”Sen går jag hem när det stänger”*: En studie av nyanländas biblioteksanvändning. Uppsala: Länsbibliotek Uppsala.
- Röshammar, M. (2025). Begränsat utlån av hbtqi-bok efter klagomål. *Biblioteksbladet*, 29 januari 2025 <https://www.biblioteksbladet.se/nyheter/begransat-utlan-av-hbtqi-bok-efter-klagomal/> [hämtad 2025-04-05].
- SFS 2013:801. *Bibliotekslagen*
- SFS 1996:1596. *Bibliotekslagen*
- Sisask, R. Sagostund med drag queens inställd efter hot: Må ni brinna i helvete era pedofiler. *SVT Nyheter*, 23 oktober 2022 <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/blekinge/anmalan-om-hot-mot-olofstroms-bibliotek-nedlagd> [hämtad 2025-03-02].
- Stone, D.R. (2019). Drag queen storytimes. *Journal of Intellectual Freedom and Privacy*, Vol. 4 No. 2, s. 65-78, doi: 10.5860/jifp.v4i2.7195.
- Sundeen, J. (2022). Från Ansgar till Valfrid – Svenska bibliotek genom tiderna. I: R. Blomgren, K. Michnik, & J. Sundeen (Red.) *Biblioteksgeografien: En antologi om biblioteksväsende och biblioteksforskning*. Lund: Studentlitteratur, s. 85–130.
- Svensk biblioteksörening (u.å). *Fakta om bibliotek* <https://www.biblioteksforeningen.se/fakta-om-bibliotek/> [hämtad 2025-02-04].
- Svensson, P. (2019). *Diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Sveriges kommuner och regioner (2023). *För förtroendevalda inom kulturområdet* <https://skr.se/skr/skolakulturfridid/kulturfridid/fortroendevaldinomkulturomradet.66055.html> [hämtad 2025-05-20].